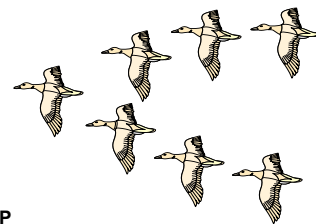

In vogelvlucht

MEDEDELINGENBLAD VAN DE VOGELWERKGROEP VAN HET HOEKSCHEWAARDS LANDSCHAP

Nummer 12, maart 2005

Ten geleide

Er is ook deze keer weer een grote hoeveelheid kopij ontvangen van een groot aantal auteurs; allen weer hartelijk dank daarvoor.

Door een ongelukkige samenloop van omstandigheden is er in het in oktober 2004 gepubliceerde nummer van "In Vogelvlucht" een aantal dingen mis gegaan. De bijdragen van Martin Benard over Patrijzen en van Gert Huijzers over Ralreigers zijn in mijn e-mailbox blijven steken en ook de tabellen bij het verhaal over het uitpluizen van braakballen van Janus Verkerk c.s. is ergens blijven hangen. Mijn excuses aan al deze auteurs.

Vanwege het belang van de gewraakte artikelen zijn ze alsnog in dit nummer van "In Vogelvlucht" opgenomen.

Tijdens de voorbereiding van het **volgende nummer** zal Piet Bronder niet aanwezig zijn. Allen die dan een bijdrage willen leveren worden verzocht hun **kopij bij Joke Boerlage aan te leveren**.

De binnenkomende artikelen zijn in toenemende mate voorzien van grafieken, afbeeldingen en tabellen. Dit verfraait het geheel en verduidelijkt de teksten in hoge mate. Wij vragen wel dat de auteurs afzien van een eigen opmaak en dit over laten aan de redactie van dit blad. Er gaat erg veel tijd en moeite verloren aan het weghalen van ongewenste kaders, vignetten en het plaats geven aan grafieken gecombineerd met tekst in tekstvakken. Als er toch iets speciaals verlangd wordt graag even vooroverleg. Illustraties bij voorkeur los bijvoegen met vermelding van de gewenste plaats en volgorde.

Joke Boerlage
Piet Bronder

INCIDENTEEL BROEDENDE BLAUWE REIGERS LANGS DE OUDE MAAS.

Op de in de vorige 'In Vogelvlucht' gegeven opsomming van bekende recente broedgevallen en/of kolonies van Blauwe Reigers in de Hoeksche Waard, ontbreekt in ieder geval de Oude Maas. Sjoerd Reinstra stelde zomer 2003 een broedgeval vast net buiten zijn BMP-plot in de Buitenzomerlanden, tussen de Heinenoordtunnel en de Barendrechtse Brug. Zomer 2004 werd ter plekke wel incidenteel een Blauwe Reiger gezien, maar bleef broeden achterwege.

GLO

WIE HEEFT BELANGSTELLING VOOR DE FUNCTIE WETLANDWACHT?

Opdat uw voorzitter onze vogelwerkgroep nog beter kan 'voorzitten', neemt op zijn verzoek schrijver al een paar jaar zijn functie van wetlandwacht waar. Behalve als het gaat om het voorzitterschap van de Vogelwerkgroep Hoeksche Waard, geldt voor iedere functie dat het goed is dat na een paar jaar iemand anders die gaat doen. Zo ook voor de functie wetlandwacht van Vogelbescherming Nederland. Deze houdt in dat, per regio gespreid, in Nederland voor 106 met name aangeduide wetlands het reilen en zeilen wordt gevolgd en eventuele veranderingen, zowel positief als negatief, worden gesignaleerd en gerapporteerd aan Vogelbescherming. Daarvoor is noodzakelijk dat de wetlandwacht in ieder geval van de gang van zaken in de desbetreffende wetlands van de hem

toegewezen regio op de hoogte is, in de ruimste zin van het woord. Het beheer, planologische en/of recreatieve bedreigingen, broedvogels en/of trekvogels, het gehele spectrum gaat de wetlandwacht aan. Daartoe heeft hij, indien nodig, contact met terreinbeheerders en/of -eigenaars, autoriteiten en collega-vogelaars. De wetlandwacht rapporteert zijn bevindingen aan Vogelbescherming Nederland, welke organisatie daartoe speciale enquêteformulieren in gebruik heeft. Wanneer nodig onderneemt Vogelbescherming ook ad hoc acties en verleent ze spontane ondersteuning. Verder is er jaarlijks een gezamenlijk wetlandwacht-weekeinde en is er ook tenminste eens per jaar een regionale bijeenkomst van wetlandwachten, voor Zuidwest-Nederland op een avond in Goes. Er verschijnt een jaarrapport waarin de status van alle Nederlandse wetlands de revue passeert en waarmee de vereniging verder aan de slag gaat. Voor zijn inspanningen ontvangen de wetlandwachten een jaarlijkse vergoeding. Begrijpelijkerwijze is het wel noodzakelijk lid te zijn van Vogelbescherming Nederland. Op dit moment komt het op enkele plaatsen in Nederland nog voor dat lieden wetlandwacht zijn, die geen lid zijn van een vogelwerkgroep of een soortgelijke organisatie. Door meer een vogelwerkgroep verantwoordelijk te stellen dan een individu, is Vogelbescherming van plan de accenten te verschuiven naar de vogelwerkgroepen, die dan op hun beurt binnen hun club iemand zullen aanwijzen. Schrijver volgt de gang van zaken ten aanzien van de gehele noordoever van het Hollandsch Diep, de Ventjagersplaten, Tiengemeten en de noordoever van het Haringvliet, tot en met de Korendijksche Slikken. Hebt u belangstelling of wilt u meer weten, dan welkom. Schrijver zal met ingang van 1 januari 2006 zijn wetlandwachtschap beëindigen.

GLO

“FINNY”

“Erkki Kellomäki forwarded your WONDERFUL e-mail to me”. Zo begon Lauri Kahanpää zijn e-mail van 15 december 2004, als reactie op mijn melding van een geringde juveniele Dwerggans.

Op 12 december 2004, een druilerige, nevelige zondagmorgen, was de drang er weer om de Korendijksche Slikken op te zoeken. Zou de Zeearend er nog zijn? Maar ook op zoek naar gekleurde delta-brandjes en naar soorten als Roodhalsgans en Dwerggans. De laatste had zich nog maar één keer, met enkele exemplaren, dit winterseizoen laten zien op de KS. Met ongeveer 3100 Brandganzen en nagenoeg geen Kieviten en Goudplevieren was het relatief stil. De ganzen zaten te ver, dus even de Westerse Laagjes gaan checken.

Bij het haventje van Nieuwendijk aangekomen steeg, ondanks het beperkte zicht, het enthousiasme van deze ganzofiel al vrij snel. Een groep van bijna 7000 Brandganzen hield zich dicht bij de weg en kade op. Eén van de voordelen van vroeg aanwezig zijn. Na 19 kleuringcombinaties te hebben afgelezen, kreeg ik een jonge Dwerggans in het vizier. Gelukkig aan de rand van de grote groep Brandganzen en tegenover het parkeerplaatsje. Gelijktijdig verbazing, want een onbekende kleuringcombinatie viel me ten deel; geel/groen/geel en groen/metaal. Onmiddellijk schoot in mijn gedachten dat het hier om de vogel ging die in voorbije twee weken door twee Brabantse ringlezers was gezien, Cor van Aart en Peter Matthijssen. 4 december was de vogel voor de eerste keer gezien. Hun speurtocht naar de herkomst had nog niets opgeleverd.

Een goed moment om eens te rade te gaan bij onze Dwergganzenliefhebber van het eerste uur, Gerard Ouweneel, die me per omgaande een e-mail zond, met een Finse contactpersoon. Een voltreffer gezien de reactie hierboven.

Het was het eerste positieve resultaat van een project dat al zo'n 20 jaar in één of andere vorm gaande was. Na zeven jaar van experimenteren was het eindelijk gelukt om jonge Dwergganzen een andere trekroute dan de wilde populatie aan te leren. Niet meer naar het oosten, maar naar het zuidwesten. Recent werd nog een wilde Finse Dwerggans met satellietzender vastgesteld bij Bagdad.

Bij het nieuwe experiment ging men over op de succesvolle Zweedse methode. Onmiddellijk na het uitbroeden werd deze vogel samen met twee zusjes bij twee pleegouders gezet, twee Brandganzen. Rond 20 juli werd de familie vrijgelaten in Enontekiö in Noord-Finland. Het mannetje Brandgans kreeg een satellietzender mee. Na wat technische problemen werd er, tot opluchting van de Finnen, half augustus een signaal vastgesteld, even ten noorden van de plaats waar de vogels losgelaten waren. Dan vanaf 26 augustus geen signalen en geen waarnemingen meer. Was het net als in 2003 gegaan,

toen was een pleegfamilie met jongen ten prooi gevallen aan een Zeearend? Weinig hoop, waarschijnlijk weer mis.

Onverwacht groot nieuws vanuit Nederland, een enorme opluchting bij de Finnen. Eén van de vogels leeft nog en nog belangrijker, opgedoken in Nederland en deze keer niet ergens achter de Oeral, zoals Kazakstan, Irak en Iran. Nauwelijks een week verder blijkt het nieuws de ronde te doen onder ringlezers en krijg ik een mail uit Friesland met de mededeling dat de pleegouders daar zijn gezien.

Het enthousiasme van de Finnen was zeer groot en nodigde men mij uit om een naam aan de Dwerggans te geven. Finny leek mij een mooie en logische verbinding met het Finse project.

Wie nog meer over dit project wil weten, bezoek dan de site van de "Friends of the Lesser White-fronted Goose". <http://www.math.iyu.fi/~kahanpaa/Kotisivut/AnserErythropus/kiljuhanhet.html>
Op deze site zijn foto's van de vogel te zien, onder the Farm. Dit geldt ook voor de sites van www.dutchbirding.nl en www.birdingzeeland.nl.

Gert Huijzers

ALS GEVOLG VAN MAATREGEL WATERSCHAP BROEDPLAATS BOERENZWALUWEN EXIT.

Het gebouw van het gemaaltje Hoogezand, gelegen aan het einde van de Korte Boomweg op de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen, biedt sinds jaar en dag onderdak aan Boerenzwaluwen. Het gaat om een aanzienlijk aantal nesten, zomer 2004 tenminste 33 stuks, en zeer waarschijnlijk nog meer. De Boerenzwaluwen konden er gedijen doordat degene die het dagelijks beheer voerde over het gemaal, de heer J. van Rij, de deur van het gebouwtje ten behoeve van de Boerenzwaluwen geopend liet. Toegegeven, het interieur was de aanwezigheid van de Boerenzwaluwen wel aan te zien. Maar het gemaal functioneerde er geen tandje minder om.

Het Waterschap 'De Grootte Waard' liet najaar 2004 het gemaal opknappen. Dat wil zeggen buiten en binnen schilderen en nog wat aanpassingen in verband met de veiligheid. De deur ging op slot, met de intentie dat deze ook op slot blijft. Dat betekent Boerenzwaluwen exit. Uitgaande van de 800-900 paren die Rob Strucker in 1999 voor de Hoeksche Waard begrootte, betekent het dat bijna 5% van ons streekbestand door het Waterschap letterlijk de deur gewezen werd. Uiteraard ging er naar Klaaswaal een brief waarin, voorzien van redenen, het waterschap werd verzocht de tot dusver getoonde gastvrijheid jegens Boerenzwaluwen voort te zetten, ongeacht de opknapbeurt van het gemaaltje. Tevergeefs. Klaaswaal gaf te kennen 'in principe graag sympathiek te staan tegenover het open houden van de deur, maar nu gebouw en installatie zijn opgeknapt, men genoodzaakt was de deur gesloten te houden. Dit houdt in', zo concludeerde het waterschap, 'dat de vogels zullen (moeten) uitwijken naar andere broedplaatsen'.

Kort nadien werd bekend dat de Boerenzwaluw opgenomen zou gaan worden op de in het voorjaar van 2005 te verschijnen vernieuwde Rode Lijst van Nederlandse broedvogels!... een veelzeggend signaal. Met dit argument alsook moed puttend uit het 'in principe graag sympathiek te staan' en naar voren brengend dat de Hoogezand-vestiging een niet te verontachtzamen deel van de Hoeksche Waardse populatie vertegenwoordigt, ging er op 5 november 2004 een pleidooi naar Klaaswaal de verantwoordelijkheden niet uit de weg te gaan en daarom het ingenomen standpunt te herzien ten gunste van de Hoogezandse Boerenzwaluwen. Op die brief kwam geen reactie, in ieder geval niet tot eind-december 2004.

Jammer! Hoe heet ons waterschap ook al weer? De Grootte Waard. Zou het waterschap haar naam niet eens eer kunnen aandoen door zich echt 'Groot'te tonen?

GLO

VIERDE HWL-VOGELDAG OP ZATERDAG 1 OKTOBER 2005

De jaarlijkse vogeldag blijkt een gezellige en vogelrijke aangelegenheid te zijn. In de drie voorgaande jaren werden gezamenlijk telkens ruim boven de 100 vogelsoorten genoteerd. Voor 2005 stellen we voor zaterdag 1 oktober als vogeldag te noteren. Deze dag valt samen met de World Bird Watch Day, zodat eventueel aan twee 'projecten' tegelijk kan worden meegedaan. De gekozen datum is ideaal om deze keer de pijlen eens te richten op de trekvogels langs diverse punten. Trekroepjes zijn niet mijn

sterkste punt, maar voor anderen geldt dit juist weer wel. Langs de Haringvlietbrug, de Mariapolder, de Buisleidingstraat, de Oeverlanden van de Ventjager of de voormalige Barendrechtse brug, allemaal interessante punten. In combinatie met een bezoek aan enkele van onze topgebieden moet dit weer garant staan voor veel vogels. Het is allemaal wel wat ver vooruit, maar de volgende In Vogelvlucht verschijnt in oktober, vandaar deze aankondiging.

Het programma is onveranderd, afgezien van een iets verschoven begintijd:

08:00 Start vogeltocht vanaf het industrieterrein van Klaaswaal (indien gewenst ander punt).

13:30 Afmelden en gezellig samenzijn in bezoekerscentrum Klein Profijt.

14:00 Puntentelling vogellijsten.

14:30 Video of diapresentatie van een vogelreis of onderzoek door één van de VWG-leden.

De spelregels zijn inmiddels wel bekend en staan in eerdere In Vogelvluchten. Iedereen die mee wil doen, kan zich als team opgeven via tel. 0186-692834 of e-mail: yda.benard.fysergo@hetnet.nl. Indien mogelijk graag wat ruim van tevoren, maar last-minute deelnemers zijn uiteraard ook van harte welkom!

Martin Benard

ROOFVOGELTELLING JANUARI 2005

Alweer voor de 21^e maal werden in de Hoeksche Waard half januari de roofvogels geteld. Voor Tiengemeten was dat voor de 11^e maal. De periode voor de telling was vastgesteld van zaterdag 15 t/m zondag 23 januari 2005. met een voorkeur voor het eerste weekend. Veruit de meeste tellingen werden in dat weekend uitgevoerd.

Het weer voorafgaande aan de telling was vrij zacht, soms met veel wind en een niet al te grote hoeveelheid regen. Slechts enkele nachten daalde de temperatuur tot rond het vriespunt. Tijdens de 2 weekends dat er geteld werd was het prima weer, alleen in de namiddag van de laatste dag begon het te regenen. De tussenliggende dagen waren aanmerkelijk slechter met tamelijk veel regen en harde wind. De tellingen zullen, naar ik aanneem, vrijwel allen met goed weer zijn uitgevoerd.

En ook deze maal was de uitkomst weer uitstekend. Het buitengewoon goede resultaat van 2003 in de Hoeksche Waard werd niet overtroffen maar wel dicht benaderd. Met 473 getelde roofvogels kwamen we slechts 20 ex. te kort om dat superieure record te evenaren. Vooral de Torenvalk had, met dank aan de grote aantallen aanwezige veldmuizen, de beste telling ooit. De Buizerd was gelijk aan vorig jaar. In de 2 best bezette complete 25 km hokken werden respectievelijk 66 en 65 roofvogels geteld. Dat betekent dus 2,6 roofvogel op elke km² ! De 17 ex. voor Tiengemeten is een voor de laatste jaren normale telling.

Na een lange tijd van afwezigheid werd weer eens een Ruigpootbuizerd gezien door Ronald in 't Veld bij het bos tussen de Heinenoordtunnel en de oude Barendrechtse brug. Wellicht een doortrekker, maar toch een leuke waarneming tijdens de tel periode zeker nu ze toch wel erg schaars beginnen te worden.

Bruine kiekendieven werden gezien op de Korendijkse Slikken en in het Oudeland van Strijen. Op het eiland Tiengemeten waren zelfs 3 ex. aanwezig. Ze zullen zijn aangemoedigd door de tamelijk zachte winters van de laatste jaren om hier te overwinteren.

Van de Blauwe kiekendief werden in de Hoeksche Waard 10 ex. gevonden: 4 in het westen en 6 in het oosten van ons eiland. De aantallen blijven zodoende de laatste jaren redelijk stabiel. Op beide plaatsen was één ervan een mannetje en dat is altijd toch weer genieten om zo'n prachtige vogel te zien. De slaappleaats in het Oudeland van Strijen, aan de oostzijde van de Molenweg, was ook dit jaar weer in gebruik. Meestal werden daar 4 vrouwtjes gezien, maar een enkele maal ook een mannetje. Tijdens de tel periode was er tevens een Bruine kiekendief aanwezig. De teller van Tiengemeten had niet het geluk een Blauwe kiekendief te vinden, maar vanuit de kijkhut aan de oostzijde van de Korendijkse Slikken werd in de periode van de telling enkele malen een vrouwtje waargenomen boven de westzijde van de Blanke Slikken.

Evenals vorig jaar werden ook dit jaar weer 7 Haviken gemeld waarvan 5 ex. van de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen. Gezien de 10 gemelde broedparen in de Hoeksche Waard in 2004 zijn begrijpelijker wijze lang niet allen gevonden.

Voor de 3^e maal op rij kwam de Sperwer met 22 ex. boven de grens van 20 ex. uit. Ook voor deze vogel geldt dat het werkelijk aantal flink hoger zal zijn. Zowel in atlasblok 43-17 als 43-18 werden 5 ex. gevonden.

Het aantal van de Buizerd was met 280 ex. slechts 1 ex. onder dat van vorig jaar. Alleen in het extreem goede "buizerdjaar" 2003 viel de telling aanzienlijk hoger uit. Vooral in het Oudeland van Strijen werden dit winterseizoen zeer veel Buizerds gezien. Dit blijkt ook uit de atlasblokken met de hoogst getelde aantallen: 43-28 met 43 ex. en 43-18 met 35 ex. waarvan vooral het eerst vermelde voor een groot deel in dat gebied is gelegen. De omgeving van de Esscheplaat en de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen, een gebied van ca 20 km², bleef ook dit jaar weer het best bezette gebied. Er werden daar 38 Buizerds geteld wat neerkomt op 1,9 ex. per km². De 11 ex. op Tiengemeten waren het gebruikelijke aantal van de laatste 3 jaren voor dat eiland.

Van de vorst hadden Torenavalken dit jaar wederom geen last en de combinatie met een zeer hoog aantal veldmuizen de laatste tijd monde uit in een fantastisch aantal voor dit valkje. Er werden er maar liefst 140 ex. geteld een nieuw record, ruim boven de 123 ex. van 1996. Na heel wat pluiswerk van braakballen afgelopen winter bleek dat het voedsel van uilen op dit moment voor 90% bestaat uit veldmuizen. Al meerdere malen is gebleken dat ook de Torenavalk profiteert van dat royale aanbod. Atlasblok 43-18 was met 23 ex. het best bezette blok. Voor Tiengemeten was het met 1 ex. een mager jaar.

Van het Smelleken werden dit jaar 5 ex. gevonden wat geen slecht resultaat is voor dit schaarse en moeilijk te vinden valkje. Ze werden gevonden in de W. Zomerlandsche polder, Korendijkse Slikken, polder Nieuw Bonaventura noord, het Oudeland van Strijen en Tiengemeten. Van 2 ex. werd aangegeven dat het een mannetje betrof.

Ook de Slechtvalk scoorde met 7 ex. weer goed. Ze leken deze maal minder gebonden aan de traditionele plaatsen zoals de Korendijkse Slikken en het Oudeland van Strijen maar werden ook op andere plaatsen van ons eiland gevonden. De meldingen kwamen voor 5 ex. uit het oosten en voor 2 ex. uit het westen van de Hoeksche Waard.

Het begon een goede traditie te worden dat er ook een Zeearend tijdens de telling werd gezien. Helaas moeten we het deze maal zonder deze indrukwekkende roofvogel doen. Dat wil echter niet zeggen dat er afgelopen winterseizoen geen aanwezig waren. Reeds op 10 oktober was een onvolwassen ex. aanwezig op de Korendijkse Slikken. Vooral in november en december was hij vaak te vinden op zijn vaste struik langs het Haringvliet, of in de omgeving ervan. Eind december begon hij meer te zwerven en 6 januari werd hij voor het laatst gezien. Een vrijwel zeker 2^e ex. kwam op 18 december de 100^e wintertelling van het Oudeland van Strijen opvrolijken. Over dat laatste waren de meningen van de tellers echter wel verdeeld. Bij zo'n verschijning blijft er geen veer aan de grond en je moet de helft maar geteld hebben en de andere helft niet!

De tellers worden wederom bedankt en we rekenen erop dat jullie ook volgend jaar weer bereid zijn om er op uit te trekken om deze bijzondere vogelgroep in de winter te blijven volgen.

Arie van der Linden en Janus Verkerk

Wintertelling Roofvogels Hoekschewaard en Tiengemeten per atlas blok

Periode: januari 2005

Atlas-blok	Onderzoeker	Opp. km2	Ruigpoot-buizerd	Bruine k-dier	Blauwe k-dier	Havik	Sperwer	Buizerd	Torenvalk	Smelleken	Slechtvalk	Zeearend
37-55	West	3						2	3			
37-56	West	11					3	6	9			
37-57	Noord	12					1	14	6	1		
37-58	Noord	7	1		1			5	5			
43-14	West	19		1	2	1	1	10	6	1	1	
43-15	West	25			1			24	15			
43-16	West	25						16	3		1	
43-17	Noord	25			2		5	27	15			
43-18	Oost	25		1			5	35	23	1		
43-24	West*	2			1			1				
43-25	West*	10						4	2			
43-26	Zuid	23					1	22	5			
43-27	West / Oost	25				1		20	11			
43-28	Noord	25			1		2	43	18	1	1	
43-37	Oost	7			1	3	1	13	2			
43-38	Oost	9			1	1	1	19	6			
44-11	Oost	10				1	1	13	5		2	
44-21	Oost	12					1	6	6		2	
Hoeksche Waard		275	1	2	10	7	22	280	140	4	7	
Tiengemeten*		12		3	1			11	1	1		
Totaal generaal		287	1	5	11	7	22	291	141	5	7	

Totaal Hoeksche Waard 473

Totaal Tiengemeten 17

Wintertellingen roofvogels Hoekschewaard

Januari	1983	1986	1987	1988	1989	1980	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1998	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
Rode wouw		2																2				
Zeearend									1			2	1				1	2	2			
Bruine kiekendief	1	2	1	2	3	4	6	3	4	2	2	3	3	1	2	2	1	1	2			2
Blauwe kiekendief	10	7	15	10	7	12	8	15	6	5	3	11	16	8	10	15	7	11	10	7	10	
Havik							1	1		1	1	2	3	1	4	1	4	5	5	7	7	
Sperwer	16	5	4	4	6	5	16	14	12	10	11	13	14	13	15	13	16	13	22	21	22	
Buizerd	39	35	60	59	53	36	59	97	69	98	169	142	180	236	209	234	218	270	331	281	280	
Ruigpootbuizerd	1	1	1	2	1	1	1	1	2				1									1
Torenvalk	32	23	17	47	113	68	85	70	61	67	39	123	43	76	95	82	115	63	112	74	140	
Smelleken	2	4	2	1	1	3	3	3	5		1	1	2	4	2	2	1	1	4	6	4	
Slechtvalk	1	1	1	1	2	1	2	2	3	2	3	2	2	3	2	4	1	3	5	8	7	
Totaal	100	80	101	126	195	126	181	206	163	185	229	299	265	342	338	353	364	371	493	404	473	

Wintertellingen roofvogels Tiengemeten

Januari	1991	1993	1996	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Rode wouw									1		
Zeearend										1	
Bruine kiekendief	2	2	1			2	1	7	5	1	3
Blauwe kiekendief	7	5	4	5			2			3	1
Sperwer	1		2								
Buizerd	5	10	9	9	5	13	7	7	10	11	11
Torenvalk	5	15	2	3	2	3	5	2	2	5	1
Smelleken	1										1
Slechtvalk							1				
Totaal	20	34	18	17	7	18	16	16	18	21	17

GRUTTO'S IN DE HOEKSCHE WAARD

Twee jaar geleden stond er in "In Vogelvlucht" een artikel met de titel "Geen broedende Grutto's in de Hoeksche Waard?" We weten natuurlijk allemaal dat de bolwerken Korendijkse Slikken, Groot-Koninkrijk en Oudeland van Strijen een goede en kennelijk vitale (want zeker niet afnemende) Grutto-stand hebben. En dat er ook op de grasgorzen van de Oosterse en Westerse Laagjes en in de Griendweipolder nog behoorlijk wat Grutto's voorkomen. Maar hoe zit het verder binnendijs in de Hoeksche Waard? De Grutto's zijn al jaren geleden uit de graslanden bij het Grootte Gat verdwenen, en veel andere graslanden zijn er in het westen van de Hoeksche Waard niet meer te vinden. Groot was dan ook mijn verbazing toen ik voorjaar 2002 in de polder Nieuw-Beijerland twee paar alarmerende Grutto's aantrof op een perceel grasland langs de Plaatse Weg. Deze hadden waarschijnlijk gebroed op de "enigszins" rommelige graslanden van "Vuile Cor" ten zuiden van de Nieuw-Beijerlandse Kreek. Later heb ik ze nogmaals gezien, maar toen met bijna vliegvlugge jongen in de wegberm. Ook in 2003 en 2004 hebben er in deze omgeving Grutto's gebroed. Zijn er nog meer van dit soort gebiedjes waar Grutto's het volhouden?

Rob ter Horst

BMP "GROOTE GAT E.O." 2004 (PLOTNR. 0148)

1. Inventarisatie

Het Grootte Gat e.o. wordt door ons vanaf 1982 jaarlijks op broedvogels geïnterpreteerd. In 2004 dus voor de drieëntwintigste keer. Vanaf 1984 vinden deze inventarisaties plaats in het kader van het Broedvogel Monitoring Project van SOVON. De waarnemingen zijn geïnterpreteerd volgens de BMP-criteria. In 2004 is het plot gedurende het broedseizoen 22x bezocht. Op 27 april is een avondbezoek gebracht. De bezoeken op 21 maart, 4 april, 18 april en 28 mei waren onvolledig (niet het gehele plot geteld) en de bezoeken op 6 mei en 13 mei aanvullend (niet alle soorten geteld).

2. Onderzoeksgebied, inrichting en beheer

Het Grootte Gat e.o. ligt de polder Groot-Zuid-Beijerland in het zuidwesten van de Hoeksche Waard en heeft een oppervlakte van ca. 150 ha. De kern van het plot wordt gevormd door het gelijknamige SBB-reservaat met een oppervlakte van ca. 35 ha. Dit natuurgebied bestaat uit een oud kreekrestant met een goed ontwikkelde oevervegetatie, droge en natte graslanden en enkele boselementen in de vorm van een vochtig loofbos (het Otterbos) ten oosten van de kreek, een populierenbosje bij het Zwartsluisje en een wilgenbosje bij de Kom. Aan de zuidkant van de kreek is een rij knotwilgen aangeplant. De kreek staat niet in verbinding met het hoofdwatgangenstelsel en heeft een eigen waterhuishouding. Om de waterkwaliteit te verbeteren is de kreek in 1997 gebaggerd en in 1999 voorzien van een verlengde aanvoerweg (helofytenfilter). Deze ligt in het oostelijk deel van het reservaat en is uitgevoerd als een dubbele watergang die zich vanaf het Vissersdiep door de graslanden naar het inlaatpunt bij het Otterbos slingert. Langs deze watergang zijn riet en biezen aangeplant. De graslanden in het reservaat worden extensief beheerd en de rietkraag rond de kreek wordt jaarlijks voor een deel gemaaid. Om onbekende redenen is dat afgelopen winter echter niet gebeurd, waardoor er in dit voorjaar ineens een veel groter areaal overjarige rietruigte aanwezig was. Verder is er in het beheer weinig veranderd. De knotwilgen langs de zuidrand van de kreek zijn weer voor een deel geknot. Het snoeihout is daarbij opnieuw in de rietkraag gedeponeerd waardoor deze over de hele lengte steeds verder verruigt. Door de aanleg van de verlengde aanvoerweg zijn ook de graslanden daaromheen aan het veranderen. Door ondiepe kwel vanuit de watergangen zijn de lagere percelen plas-dras komen te staan en met riet begroeid geraakt. Vooral de rietkraag in de oude kreekloop tussen het Otterbos en de Kom heeft zich de laatste jaren enorm uitgebreid. Ook het Otterbos zelf is zo nat geworden dat het de vraag is of dit bos op termijn wel overeind zal blijven. De rest van het plot wordt gevormd door de akkers ten noorden en zuiden van het reservaat (globaal tot aan het eerste kavelpad), het Vissersdiep en de Kom, alsmede een deel van de dijkbeplanting, tuinen en watergangen langs de Sluisjesdijk. Aan de noordzijde van het Vissersdiep is enkele jaren geleden een natuurvriendelijke oever aangelegd. Deze is inmiddels uitgegroeid tot een forse rietkraag.

3. Soorten in 2004

Het totaal aantal broedvogelsoorten kwam in 2004 uit op 58, twee minder dan vorig jaar. Van Turkse Turtel en Zwarte Roodstaart werden alleen territoria vastgesteld op de grens van het plot i.c. op en

achter de Sluisjesdijk. Deze tellen echter niet mee omdat er van deze soorten binnen het plot onvoldoende geldige waarnemingen zijn gedaan.

Er werden twee geheel nieuwe soorten genoteerd, te weten Grauwe Gans en Staartmees. De komst van de Grauwe Gans werd verwacht, maar met gemengde gevoelens begroet. Vanaf 18 april werd een paar met zes pullen op het Groote Gat gezien, later in het seizoen soms ook op het Vissersdiep. De Staartmees heeft gebroed in een boomholte in het populierenbosje. Op 21 juni werd het paar met jongen gezien.

In vergelijking met vorig jaar hebben vijf soorten zich opnieuw gevestigd, namelijk Groene Specht, Roodborst, Sprinkhaanzanger, Spotvogel en Kneu. De Groene Specht heeft zeker niet in het plot gebroed, maar voldeed wel ruimschoots aan de criteria. De Roodborst had een territorium in het Otterbos (eerder alleen in 2002). De Sprinkhaanzanger was met drie territoria in de rietruigte aan de noordrand van het Groote Gat ineens goed vertegenwoordigd (tot dusverre een onregelmatige broedvogel, voor het laatst in 2000). De Spotvogel zat nu weer in het plot langs de Sluisjesdijk en de Kneu was een twijfelgeval in de ruigte bij de verlengde aanvoerweg.

Daar staat tegenover dat dit jaar negen soorten verstek hebben laten gaan. Ondanks het grote aantal veldbezoeken kon van Knobbelswaan, Kogans, Turkse Turtel (zie boven), Grote Bonte Specht, Zwarte Roodstaart (zie boven), Grote Lijster, Grauwe Vliegenvanger, Boomkruiper en Ringmus geen enkel broedpaar of territorium worden vastgesteld. Dit zijn overigens allemaal incidentele of onregelmatige broedvogels van het plot waarvoor de teller in 2003 ook maar op één stond.

Niet onvermeld mag blijven dat de Tafeleend opnieuw succesvol heeft gebroed in de verlengde aanvoerweg. Op 30 mei werd hier een vrouwtje met zes pullen gezien. Bergeend en Zomertortel balanceren nog steeds op het randje. Een paartje Bergeend verbleef tot begin mei op en rond de kreek en voldeed daarmee net aan de criteria (wel baltsgedrag maar geen pullen waargenomen, dus waarschijnlijk niet gebroed). Een zingende Zomertortel zat eind juni in de vlieren bij het volkstuintje (op dezelfde plaats waar in het verleden vaker territoria zijn vastgesteld).

4. Aantallen in 2004

Het totaal aantal territoria of broedparen liep op tot 437, het hoogste aantal sinds de start van het broedvogelonderzoek in 1982. Afgezien van de nieuwkomers Grauwe Gans en Staartmees kon voor maar liefst tien soorten een nieuw maximum worden genoteerd. Absolute topper was de Rietzanger met 26 territoria (tegen 14 in 2002-03). De toename van deze soort past in het landelijke beeld, maar de explosie werd ongetwijfeld veroorzaakt door het feit dat de rietruigte rond de kreek afgelopen winter niet gemaaid is en ook het gebied bij de verlengde aanvoerweg zich steeds meer ontwikkelt tot een geschikt broedhabitat. En dan te bedenken dat er jaren zijn geweest (1987, 1990 en 1996) dat er geen enkel territorium van de Rietzanger kan worden vastgesteld. Minder spectaculair waren de verschillen bij de andere negen soorten, maar ook Blauwe Reiger (41 tegen 40 in 2002), Krakeend (7 tegen 4 in 2003), Meerkoet (19 tegen 18 in 1990 en 1992), Winterkoning (14 tegen 12 in 2001), Merel (7 tegen 6 in 1988-90 en 2001), Tuinfluiter (6 tegen 5 in 2001), Zwartkop (4 tegen 3 in 1988 en 2002), Fitis (10 tegen 8 in 2001-03) en Koolmees (6 tegen 5 in 2002-03) bereikten een nieuw hoogtepunt. In vergelijking met vorig jaar zaten ook Kievit, Bosrietzanger, Kleine Karekiet, Grasmus en Rietgors duidelijk in de plus.

Dat gold bepaald niet voor Kuifeend (gehalveerd, oorzaak onbekend) en Blauwborst (enige afname, ondanks het grote areaal rietruigte dat dit seizoen beschikbaar was). De laagvlieger van het seizoen was de Houtduif. Met slechts 7 broedparen voor deze soort een nieuw minimum, in de hoogtijdagen waren dat er ooit vier maal zoveel (maximaal 32 in 1986).

5. Trends

De aantalsontwikkeling bij veel soorten in het Groote Gat e.o. wordt natuurlijk in belangrijke mate gestuurd door de veranderingen in inrichting en beheer. Dat geldt met name voor de water- en rietvogels. Toch is het opmerkelijk dat ook in zo'n klein gebied met lage aantallen de landelijke en regionale trends zo goed zichtbaar worden. De negatieve trend bij de weide- en akkervogels (terwijl er in het beheer van de graslanden en akkers ogenschijnlijk weinig veranderd is), de positieve trend bij de soorten van opgaande vegetatie (hoewel er toch niet veel bos of struweel is bijgekomen). Ook op soortsniveau zijn de parallellen opvallend. De opmars van soorten als Fuut, Blauwe Reiger, Krakeend (!) en Blauwborst. Het verschijnen van Grauwe Gans, Nijlgans, Holenduif en Groene Specht. De afname bij soorten als Houtduif, Spotvogel, Kneu en Ringmus. Of het verdwijnen van Patrijs, Ransuil en Torenavalk. Het past allemaal prima in het landelijke beeld.

Rob ter Horst
Lodewijk Ouwens

AANTAL BROEDPAREN		cq. TERRITORIA PER SOORT in het BMP-plot GROOTE GAT e.o. (plotnummer 0148)																						
soort	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
Fuut	1	2	2	2	3	2	3	2	4	3	3	2	3	3	4	4	4	5	4	5	5	4	5	
Blauwe reiger	2	7	5	5	4	3	2	3	7	7	10	14	18	26	22	25	24	29	31	37	40	33	41	
Knobbelzwaan	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	
Kotgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Grauwe Gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Nijlgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	
Bergeend	2	4	4	5	4	5	4	4	4	3	3	2	2	3	2	3	2	2	3	1	1	1	1	
Kraakeend	-	-	-	-	-	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	2	2	2	3	3	3	4	7	
Wintertaling	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Wilde Eend	55	50	45	67	59	54	52	61	74	68	63	62	81	80	71	57	66	85	72	89	70	74	71	
Soepeend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	1	2	1	
Slobeend	4	6	6	6	6	6	4	8	9	9	8	8	8	10	12	11	11	9	7	8	8	11	9	
Tafeleend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	
Kurfeend	2	7	3	2	1	2	3	4	3	4	3	3	8	5	6	9	6	8	7	11	6	12	6	
Bruine Kiekendief	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	3	
Spanwer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
Buizerd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0-1	-	1?	1?	-	1	1	1	1	1	1	1	1	
Torenvalk	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	
Boomvalk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
Patrijs	1	-	1	1	1	1	1	2	1	-	-	1	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	
Fazant	3	3	-	4	4	4	4	7	7	6	7	8	10	9	7	6	7	6	6	4	4	5	5	
Wateral	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Waterhoen	3	4	6	6	4	1	7	9	12	7	7	10	10	8	8	7	6	7	7	8	6	6	5	
Meerkoet	8	8	9	12	17	9	12	14	18	17	18	11	14	12	14	11	14	13	14	15	16	16	19	
Scholekster	2	4	2	3	4	3	4	4	4	4	3	2	3	3	4	4	3	3	3	2	3	2	4	
Kievit	17	10	14	15	14	12	14	11	13	13	11	11	10	8	13	13	10	9	12	12	12	10	13	
Gruito	1	2	1	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
Tureluur	-	1	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Holenduif	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	
Houtduif	22	27	25	26	32	19	19	22	25	27	23	18	17	15	21	15	13	11	15	14	13	12	7	

	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
Turkse Tortel	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	*1
soort	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
Zomerortel	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	1	1	-	1	1	1	1	-	1	1	1	1	1	1
Koekoek	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	1	2	2
Ransuil	1	1	1	-	1	1	-	1	1	1	1	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Groene Specht	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1
Grote Bonte Specht	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-
Veldleeuwenik	6	10	11	9	8	8	8	8	6	5	5	5	7	5	3	6	6	6	5	5	6	5	5	5
Oeverzwaluw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Boerenzwaluw	2	1	-	1	1	-	1	2	5	3	2	3	1	2	2	4	3	1	3	2	2	>3	3	3
Huiszwaluw	-	-	-	-	-	-	-	>3	>2	>4	-	>2	>2	>4	>2	>2	>4	>4	>4	>4	>6	>4	>2	>4
Graspeper	4	4	5	4	5	4	5	6	5	6	4	3	4	3	3	4	3	4	4	4	5	7	4	3
Gele Kwikstaart	4	7	5	8	9	8	8	13	9	10	8	6	5	4	4	7	3	6	5	2	4	4	3	3
Witte Kwikstaart	2	2	2	2	2	1	3	2	2	3	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2
Winterkoning	3	3	3	1	2	3	4	4	4	3	5	7	6	6	4	6	5	6	8	12	10	11	14	
Heggenmus	3	1	3	3	3	3	5	6	3	3	3	5	5	5	6	4	6	3	3	3	3	5	3	4
Roodborst	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Blauwborst	-	-	1	-	2	3	7	12	11	10	7	12	8	10	7	17	9	12	10	12	13	12	10	10
Zwarte Roodstaart	-	1	-	-	-	-	*1	*1	*1	*1	*1	*1	*1	1	1	1	1	*1	*1	*2	*1	1	*1	*1
Roodborstspuit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Merel	5	5	5	4	4	3	6	6	6	5	5	5	4	4	4	3	2	4	5	6	4	5	7	7
Zanglijster	1	2	2	-	-	1	2	2	1	-	1	1	2	1	1	1	3	3	1	1	-	-	2	2
Grote Lijster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	1	1	1	1	-
Spinkhaanzanger	-	-	2	-	-	1	-	-	-	1	3	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	3	3
Snor	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-
Rietzanger	6	2	2	6	1	-	3	1	-	1	2	2	3	1	-	4	2	9	7	12	14	14	26	26
Boerietzanger	12	13	12	18	14	15	14	13	16	16	12	12	14	11	16	22	18	16	16	9	16	11	15	15
Kleine Karetiet	23	16	26	21	23	37	43	41	39	33	43	35	35	47	40	49	40	29	42	32	33	39	46	46
Spotvogel	1	2	2	1	2	2	1	2	4	2	3	2	2	3	3	3	1	1	1	2	*1	*1	1	1
Graamus	1	1	1	1	-	-	-	1	1	-	2	1	-	3	2	4	1	4	4	5	2	2	4	4
Tuinfluter	1	1	2	3	2	2	1	3	2	3	4	4	2	4	4	2	2	2	3	5	3	4	6	6
Zwartkop	1	1	1	-	1	1	3	-	1	1	-	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	3	4	4
Tijlflaer	3	1	1	-	-	-	-	1	1	1	2	2	3	2	3	4	3	2	3	3	3	5	8	7

Flits	4	1	4	4	4	3	3	5	4	4	4	4	4	6	6	6	6	5	7	7	8	8	8	10
Grauwe Vliegenvanger	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-
soort	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	
Staartronee	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Merkop	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pimpelmees	-	1	2	1	1	2	2	2	3	1	1	1	1	-	1	1	2	1	2	2	2	2	2	3
Koolmees	1	3	3	3	3	4	4	4	4	4	3	3	4	3	3	4	4	4	4	4	4	5	5	6
Boomkruiper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Baardmannefje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eikster	-	1	1	1	1	1	1	1	-	1	-	-	1	1	1	1	-	-	1	-	1	1	2	1
Kauw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Zwarte Kraai	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3
Spreeuw	1	1	4	1	3	2	3	2	4	3	1	2	2	2	3	1	1	2	2	2	2	4	2	3
Huisvlieg	2	-	-	2	3	3	3	3	5	4	5	4	2	4	3	2	2	3	-	2	2	2	2	2
Ringmus	1	2	-	1	-	5	2	4	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	3	1	1	1	1	-
Vink	1	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	3	5	4	3	5	5	5
Groenling	1	3	-	1	1	2	2	3	2	2	2	3	2	2	3	2	1	1	1	2	2	1	3	3
Putter	2	2	2	4	2	5	3	2	1	1	1	4	2	4	4	4	3	2	2	4	3	3	2	2
Kruis	1	2	3	2	1	2	2	5	4	3	3	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	1	-	1
Rietgors	12	10	16	11	14	10	18	14	16	13	13	13	13	13	11	13	10	9	11	15	19	15	19	19
totaal aantal territoria of broedparen	235	246	252	278	273	263	298	333	350	323	318	316	339	351	341	365	330	354	364	398	384	391	437	
totaal aantal soorten**	47	52	45	46	46	48	48	54	48	52	52	55	52	55	53	57	57	57	56	59	56	60	58	

* soorten waarvan alleen territoria zijn vastgesteld in de randzone van het plot, maar met onvoldoende geldige waarnemingen binnen het plot

** excl. Soepeend

PATRIJZENSTAND STABILISEERT ZICH?

Aan de oproep gedurende de eerste maanden van 2004 Patrijzen door te geven werd massaal gehoor gegeven. Natuurlijk gaven veel vogelaars hun waarnemingen door, maar de oproepjes in het HWL-nieuws en Het Kompas hebben ook veel mensen van buiten de vogelwerkgroep aangesproken. In totaal gaven meer dan 50(!) mensen meldingen door. Dat getuigt van een grote betrokkenheid bij onze akkervogels. Die aandacht verdienen ze ook. Want deze groep vogels heeft het zwaar. Het is overbekend dat de aantallen Patrijzen, Veldleeuweriken en Gele Kwikstaarten aan een inmiddels langlopende dalende tendens bezig zijn. In tegenstelling tot de laatste twee is de Patrijs echter een uitgesproken standvogel. En daardoor totaal afhankelijk van wat wij de soort te bieden hebben, in zomer en winter. Een eenmaal regionaal uitgestorven populatie zal niet makkelijk door dispersie van elders opgevuld worden. Daarom zijn we, meer nog dan bij andere akkervogels, verantwoordelijk voor het wel en wee van de Patrijs.

Decimering in de laatste vijftig jaar

Alle landelijke en regionale avifauna's vermelden zonder uitzondering een forse terugval van de patrijzenstand sinds de vijftiger jaren van de 20^e eeuw. De Hoeksche Waard vormt daarop geen uitzondering. Kwantitatieve gegevens uit de Hoeksche Waard van voor 1970 zijn mij niet bekend, maar in de twee decennia daaraan voorafgaand moet de patrijzenstand al ongeveer zijn gehalveerd. De voor natuur en milieu beruchte jaren zestig maken immers deel uit van deze periode. In onze "Vogels van de Hoeksche Waard" wordt gewag gemaakt van opnieuw een halvering tussen de jaren 70 en de jaren 90.

Volgens 'Randstad en Broedvogels' lagen de aantallen rond 1975 op ongeveer 300 broedparen, ofwel 1,2 broedparen per km². Zo rond 1993-1995 werd het bestand geschat op totaal 140-150 broedparen, waarvan circa 115 op akkers. De broedvogelatlas 1998-2000 laat alweer een verdere afname zien: uit berekeningen met gemiddelden van aantalschattingen en rekening houdend met grensblokken, komen we uit op een broedbestand van 60-65 paren gedurende die jaren. De afname gedurende de jaren 90 komt daarmee overeen met de landelijke trend van 50% teruggang, zoals die blijkt uit de BMP-indexen van 1990 tot 1997. Wel wordt in de broedvogelatlas de kanttekening geplaatst dat onderschatting kan voorkomen. Een aantalschatting zal in de Hoeksche Waard, volgens dezelfde berekeningen als bij de atlas gebruikt, uitkomen op een bestand van maximaal 75 broedparen tegen het einde van de vorige eeuw, ongeveer 0,3 paar per km².

Periode en diversiteit van waarnemingen

De opzet van het onderzoek naar de patrijzenstand in de Hoeksche Waard anno 2004 was vooral gericht op de eerste vier maanden van het jaar. Door alle waarnemers bij elkaar zijn meer dan 175(!) keer Patrijzen gemeld. Ook van buiten de VWG waren de meeste meldingen betrouwbaar, slechts een enkele keer was er niets mee te beginnen. Het betrof dan meldingen als: 30 Patrijzen en Fazanten daar en daar. Of: Bij mij zitten er al jaren zoveel.

Er was gevraagd tijdens de roofvogeltelling ook Patrijzen te noteren. Dat is ook gebeurd, maar daar kwam slechts een handjevol waarnemingen uit. Zonder sneeuwbedekking is een goede gebiedstelling voor deze soort niet mogelijk, dat is hiermee weer bewezen.

Het overgrote deel van de meldingen, bijna driekwart, stamt uit de maanden januari tot en met april, de ijkperiode voor dit onderzoek. Door het hoge aantal meldingen binnen deze periode is het mogelijk geworden een goede indruk te krijgen van de aantallen Patrijzen. Maar ook de waarnemingen buiten de genoemde maanden bleken achteraf nog mogelijke leemten op te vullen. Het aantal meldingen van groepen, tot half februari, en van paartjes, vanaf half februari, ontloopt elkaar niet veel.

Wintergroepen

De meeste wintergroepen zijn een aantal keren gezien. Dat is van belang om in te schatten of er een compleet beeld kan worden gevormd. Hoe meer meervoudige meldingen, hoe completer het beeld zal zijn. Er blijken dan immers nauwelijks Patrijzen over het hoofd te worden gezien. Toch lijkt het erop dat hier en daar Patrijzen zich deels maandenlang buiten het zicht van waarnemers kunnen bewegen. Zoals mogelijk in Polder Oude Korendijk, waar langs de Westdijk de broers Van der Linden op 4 november 2003 nog een groep van liefst 12 exemplaren zagen. Menno Korbijn meldde op 16 februari 2004 op dezelfde plek weer een paartje. In de hele tussenliggende periode werden slechts twee groepjes gezien van 3 en 5 exemplaren, beiden op 3 januari. Terwijl toch vele vogelaars actief zijn in

deze polder. Het kan echter ook zo zijn dat de groep van 12 deels niet meer leefde. Maar dan nog blijven de twee meldingen van 3 januari aan de magere kant. In het voorjaar zijn weer wel enkele paartjes gemeld, dus ze zaten er wel degelijk. Toch is dit voorbeeld een uitzondering. Sommige andere groepen zijn namelijk wel zes keer gemeld. Wat opvalt door de vele meervoudige meldingen is de plaatstrouw van de wintergroepen. Soms weken achtereen bevinden ze zich op vrijwel dezelfde vierkante kilometer. Dat vergemakkelijkt de inschatting van de totale aantallen.

Verspreiding

Als de waarde van de Hoeksche Waard, als het gaat om de belangen voor vogels, moet worden aangegeven, wijst de vinger vaak naar de randen van het eiland. Niet onterecht: we worden omringd door ecologisch en ornithologisch interessante rivieren en oude zeearmen. Voor Patrijzen zijn echter de randen niet van belang. Juist het binnendijkse akkerland is in trek. De spreiding door de polders is behoorlijk evenwichtig. Er lijken geen uitgesproken 'bolwerkjes' te zijn. Wel lijken de aantallen ten oosten van de lijn Heinenoord-Klaaswaal-Numansdorp lager te liggen dan ten westen daarvan. In de noordoost hoek van de Hoeksche Waard is de stand het magerst: slechts enkele kleine groepjes zijn gezien. Niet verwonderlijk dat juist daar in de jongste Atlas van de Nederlandse Broedvogels een rode stip is te zien: verdwenen. In 2004 zijn hier echter wel enkele paartjes gezien. Omdat geen verspreidingskaartje met aantallen bij dit artikel is gemaakt, hier een opsomming van de **maximum** aantallen Patrijzen per gebied in de periode **1 januari tot 14 februari 2004**:

Polder Oude Korendijk: 8 (omg. Vaartweg)
Polder Nieuw-Piershil: 12 (omg. Oosthoek)
Polder Nieuw-Beijerland: 17 (omg. Nieuwe Zinkweg 6 en omg. Zuidzijd/Vuurbaken 11)
Polder Groot-Zuid-Beijerland: 10 (omg. Kraagweg)
Buitendijk Zuid-Beijerland: 8 (omg. Hitserse kade)
Polder Klein-Zuid-Beijerland: 12 (omg. Klein Zuidbeijerlandseweg 7, omg. Noorddijk 5)
Greup Oud-Beijerland: 23 (omg. Kwakscheweg 11, omg. Phoenix 12)
De Staart Oud-Beijerland: 6
Volgerland: 15
Polder Groot-Cromstrijen: 16 (omg. Lange Biesakkerweg 12, omg. Boomdijk 4)
Polder Moerkerken: 6 (omg. Westdijk)
Polder Westmaas Nieuwland: 5 (omg. Smidsweg)
Zomerlandsche Polder: 8 (omg. Viaduct A29)
Sint Anthonypolder: 4 (omg. Cillaarshoek)
Oudeland van Strijen: 10 (omg. Buisleiding)
Polder Nieuw-Bonaventura: 5 (omg. Tweede Kruisweg)
Polder het Kooiland + Strijense Polder: 18 (omg. Steenplaats 7, omg. Strijensas 12)

Deze 22 groepen bestonden dus uit maximaal 183 Patrijzen. Het is aannemelijk dat er hier en daar nog een enkel klein groepje over het hoofd is gezien. Dat kan worden opgemaakt uit de waarnemingen van voor 1 januari 2004 en meldingen van paartjes vanaf februari, maar dat zullen er niet veel zijn. Bovendien zijn genoemde aantallen het maximum: de groep rond de Kraagweg is bijvoorbeeld drie keer gemeld, twee maal als groep van 8, eenmaal als groep van 10. In dat geval is 10 aangehouden (conform Hustings et.al. 1985). Ook is het mogelijk dat eerst een groep van 12 vogels werd gemeld, zoals bij de Oosthoek het geval was, en later in dezelfde omgeving op verschillende data drie groepen van bijvoorbeeld 6, 4 en 2 exemplaren zijn gezien. Een groep gemeld op een bepaalde plaats, en vier weken later, 1,5 kilometer verder, is beschouwd als dezelfde groep. Concluderend wordt **het bestand Patrijzen in de winter van 2004 op 190-200 exemplaren** geschat.

Gemiddelde groeps grootte

De gemiddelde groeps grootte bedroeg gedurende de eerste zes weken van dit jaar 6,4 vogels (n=64). Vijftien keer werd een groep gemeld van 10 of meer vogels, met als hoogste aantal 15 exemplaren bij de Volgerlandseweg. Bij drie verschillende tellingen rond de negentiger jaren in Midden Zeeuws-Vlaanderen, van oudsher een patrijzenbolwerk, bedroeg de gemiddelde groeps grootte nooit meer dan 5,5. Maar ook daar werden in de winter van 2004 meer relatief grote groepen gezien (Eric Martejn, via DVN). De grotere groepen duiden op een goed broedseizoen in 2003. De warme en droge zomer was gunstig voor de jonge Patrijzen.

Citaat uit Castelijn (2001): 'Volgens Cramp en Simmons (The Birds of the Western Palearctic. Vol II. 1980) vindt de paarvorming plaats vanaf januari en vallen de wintergroepen uiteen.' Welk percentage van de Patrijzen in de Hoeksche Waard gepaard was op een willekeurige datum vóór 14 februari 2004 is onmogelijk te zeggen. Feit is dat van alle meldingen van voor die datum er maar zes uit een tweetal bestond. Daarvan kan niet worden gezegd dat die vooral in de laatste twee weken van de anderhalve maand werden gezien. De zes meldingen zijn willekeurig verspreid tussen 1 januari en 14 februari. Er is getracht het uiteenvallen van de wintergroepen te benaderen vanuit berekening van de gemiddelde groeps-grootte, waarbij decades als grenzen werden aangehouden. Hoewel wel verwacht, kon hieruit geen min of meer regelmatige vermindering van de groeps-grootten worden opgemaakt. Heel anders wordt het vanaf 14 februari!

Paarvorming

Gedurende de maand februari vindt de paarvorming plaats. Aan het einde van die maand is vrijwel de gehele populatie gepaard. Dit was ook in de Hoeksche Waard anno 2004 niet anders. Opmerkelijk is echter dat dit proces zich in zeer korte tijd lijkt te hebben plaatsgevonden. Na 14 februari 2004 is er letterlijk niet één keer meer een groep gemeld groter dan twee, in feite een paartje dus. Het zal wellicht iets minder abrupt gaan dan uit de verzameling waarnemingen blijkt, maar het kan haast niet anders of de paarvorming heeft plaats gevonden binnen een zeer korte termijn, vermoedelijk hooguit een week. Een opmerkelijke nevenuitkomst uit dit onderzoek. Of dit ieder jaar zo gaat is zeer de vraag. Bij simultaan-tellingen tijdens sneeuwbedekking in Midden Zeeuws-Vlaanderen bleek op 21-23 februari 1994 68% van de Patrijzen te zijn gepaard, terwijl dat op 11-12 februari 1991 met 16% het geval was. Zoals reeds vermeld gaven ook de berekeningen van de gemiddelde groeps-grootte voorafgaand aan de 14^e februari geen aanwijzingen voor gedeeltelijk uiteenvallen van de groepen, hoewel dat plaatselijk soms wel zo leek te zijn (Oosthoek).

In tegenstelling tot de wintergroepen zijn de paartjes heel beweeglijk. Ze kunnen, alvorens tot eileg wordt overgegaan, behoorlijke afstanden overbruggen en op plaatsen opduiken waar ze de gehele winter niet zijn gesignaleerd. Daarnaast is nog gebleken dat je met tellen van paren niet de aantallen bereikt die je met de wintergroepen haalt. Die laatste zijn dus een betrouwbaarder meetinstrument voor inschatting van de totale patrijzenpopulatie. Sterfte in de tussenliggende periode speelt natuurlijk ook een rol en er zullen ongepaarde vogels zijn.

In totaal zijn tussen 14 februari en 30 april bijna 60 paren gemeld. Daarbij moet worden opgemerkt dat dit is inclusief enkele eventueel dubbel gemelde paren. Bij telling van paren over grotere gebieden zal veelal sprake zijn van lichte onderschatting van de aantallen. Omdat nu geen systematisch onderzoek in deelgebieden is uitgevoerd, zullen we nog wat meer naar boven moeten afronden. Het aantal **broedparen in het voorjaar van 2004 wordt op maximaal 75** geschat.

Hoeksche Waard Groen

Het artikeltje in 'Het Kompas' is ook de jagers uit de Hoeksche Waard niet ontgaan. Als ze het al over het hoofd zagen, werden zij daarop gewezen in het lentenummer van 'Hoeksche Waard Groen', het periodiek van onder andere de WBE Hoeksche Waard. Daarin staat het volgende:

"Nog iets over het Hoeksche Waards Landschap. In 'Het Kompas' van 30 januari 2004 stond een artikel, getiteld: "Waar zitten nog Patrijzen?" De schrijver gaat in op de achteruitgang van de Patrijs. Zoals gebruikelijk bij natuurbeschermers noemt hij 'moderne landbouwmachines en intensief grondgebruik' als oorzaken en hij vergeet te vermelden: bunzing, hermelijn, havik en andere roofvogels, die sinds de jaren zeventig de Hoeksche Waard veroverd hebben. Ook vergeet hij de vossen, die vanaf het voorjaar van 2002 de laatste drie koppels Patrijzen elimineerden in het veld waar Prik (pseudoniem voor de schrijver, MB) zijn helicopterviews houdt. Waarom krijg ik toch steeds het gevoel, dat het in natuurbeschermerskringen verboden is om verbanden te leggen tussen toename van rovers en afname van prooidieren. (.....) Het is wel zo, dat wij als lezers van Hoeksche Waard Groen waarschijnlijk meer oog hebben voor Patrijzen dan wie ook." Daarna volgt nog de oproep Patrijzen toch bij ondergetekende te melden.

Predators kunnen een (tijdelijk) negatief effect hebben op de populatie prooidieren. Dan zal vooral het prooidier ruim voor handen moeten zijn. Voor onze Patrijzen is noch het één, noch het ander van toepassing. Als de 'rovers' onder de vogels de Hoeksche Waard bereiken, vooral vanaf tweede helft van de jaren 90, is het leed voor de Patrijs al geschied. De Vos is niet meer gesignaleerd in 2003, het verschijnen in 2002 lijkt vooralsnog een incident te zijn geweest. Bunzing en Hermelijn zullen wellicht net zo hard hebben geleden onder de modernisering van de landbouw als de Patrijs. Geen boer zou

echter hebben overleefd als hij niet was meegegaan met de moderne landbouwmethoden. Daarom is hen persoonlijk niets te verwijten. Maar zo is het wel gegaan.

Eigenlijk zou ik één zin uit HWG iets willen aanpassen: "Waarom krijg ik toch steeds het gevoel, dat het in jagerskringen verboden is om verbanden te leggen tussen veranderingen in de landbouw en afname van akkerdieren." Juist zij hebben daar heel goed zicht op. Maar zij zijn afhankelijk van de goedwillendheid van boeren om hun hobby uit te kunnen oefenen. En wiens brood men eet.....

Meldingen kreeg ik uiteindelijk van twee jagers. De één positief, met kritiek richting collega's die zich niet aan de regels houden, wat naar zijn mening nog regelmatig voorkomt. De ander wist te vertellen dat je de laatste twee vogels uit de groep moet afschieten. Dat zijn de oude vogels, de jongere dieren zullen zich daarna verspreiden en de populatie blijft op die manier gezond.

Discussie

Wat moeten wij nu concluderen over de trend van de patrijzenstand in de Hoeksche Waard gedurende de laatste vijf jaar? Op het eerste gezicht lijken de aantallen nog mee te vallen. Immers, het maximum van 200 exemplaren kan in theorie 100 paartjes betekenen. Die zijn er echter zeker niet geweest, we concludeerden al maximaal 75. Dat zou ongeveer net zoveel zijn als ten tijde van de laatste broedvogelatlas. Betekent dat stabilisering? Niet direct. Er zijn kanttekeningen te plaatsen. De stand kan onder invloed van de weersomstandigheden namelijk van jaar tot jaar sterk fluctueren. De opvallende grootte van de groepen, gemiddeld 6,4 vogels, duidt op een gunstig broedseizoen. Niet onlogisch, de zomer van 2003 was droog en warm. Dat betekent veel voedsel (insecten) voor de jongen en dus weinig sterfte in een gevoelige fase. Patrijzengezinnen kunnen na het broedseizoen tot in de winter bij elkaar blijven. Rekening houdend met het maximale aantal van 200 vogels en de gemiddelde groeps grootte kan je ook concluderen dat het broedbestand van 2003 uit ruim 30 paren heeft bestaan. Dat geeft dus een totaal anders en zeker verontrustend beeld. Dat zou betekenen dat in 4 jaar opnieuw een halvering zou hebben plaatsgevonden. Met daarop een herstel naar 2004 vanwege het prima broedseizoen van 2003. Laten we hopen dat dit geen tijdelijk herstel was en dat de stand zich werkelijk kan stabiliseren. Maar niet voor niets staat achter de kop van dit artikel een vraagteken. Duidelijk is dat het voor de Patrijzen in de Hoeksche Waard het komende decennium erop of eronder wordt!

Dank

Zonder de medewerking van allen die waarnemingen doorgaven, was het onmogelijk geweest dit verhaal te schrijven. Zij allen worden vriendelijk bedankt! Van de volgende personen uit de VWG ontvingen we waarnemingen: Peter de Barse, Han Benard, Joop van de Berg, Joke Boerlage, Rob Burgmans, Piet/Arie van Geemert, Frank van Gessele, Rob ter Horst, Dick van Houwelingen, Gert Huijzers, Menno Korbijn, Kees van Leenen, Arie en Leen van der Linden, Els Marijs, Martin Mollet, Gerard Nelemans, René en Marjan den Ouden, Gerard Ouweneel, Sjoerd Reinstra, Koos Stoop, Rob Strucker, Ronald in 't Veld. Ik hoop dat ik niemand heb vergeten. Naast deze mensen zijn we ook dank verschuldigd aan de bijna 30 mensen van buiten de VWG, die de moeite namen 'hun' Patrijzen te melden.

Martin Benard.

Literatuur:

- Bijlsma R.G., Hustings F., en Camphuysen C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Castelijns H. 2001. Dramatische achteruitgang van de patrijs *Perdix perdix* in Midden Zeeuws-Vlaanderen. *Limosa* 74.1 pp.32-35.
- Hustings F. *Patrijs Perdix perdix*. Pp.178-179 in: SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002, Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse fauna 5. Naturalis, KNNV en EIS-Nederland, Leiden.
- Hustings M.F.H., Kwak R.G.M., opdam P.F.M. en Reijnen M.J.S.M. 1985. Vogelinventarisatie. Achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Natuurbeheer in Nederland deel 3. Pudoc/ Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Wageningen/Zeist.

- Strucker R. en Luitwieler M. 1999. Akkers: leefgebied van een aantal karakteristieke vogelsoorten van het Hoeksche Waardse landschap. In: Vogels van de Hoeksche Waard, Hoeksche Waards Landschap, Oud-Beijerland.
- Teixeira R.M., 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten.
- Vogelwerkgroep Avifauna West-Nederland, 1981. Randstad en broedvogels. Tilburg.

DUBBELVROEGE

WAARNEMING

VAN

RALREIGER.

Het leuke bij het broedvogels tellen, zijn de onverwachte ontmoetingen. Dat kunnen nieuwe broedvogels zijn, maar dikwijls ook trekvogels. Trekvogels die nog onderweg zijn naar het noorden of afgedwaalde exemplaren. Van de naar het noorden trekkende gasten zijn het meestal de Rotganzen aan het einde van de meimaand die met hun rot-rot de aandacht trekken en dan soms met enkele tientallen de Korendijksche Slikken passeren. Hoe een gewone soort toch ongewoon kan zijn.

Nu gaat het om een dwaalgast. Het is een paar minuten voor 6 op 6 mei 2004, als ik in m'n gebiedje aankom om de gebruikelijke broedvogelinventarisatieronde te lopen. Ideaal inventarisatieweer, bijna onbewolkt en nog windstil, de zon begint net boven de horizon te komen. Na de eerste karteringen, even de gebruikelijke check van het nest van de Havik, in één van de vier wilgen direct tegen het Haringvliet aan. Onmiddellijk viel mijn oog op een kleine reiger, opvliegend uit één van de lagere wilgen eronder. De vogel ging in een strakke lijn van me af, richting Flakkee. Formaat van een Kleine Zilverreiger, maar niet geheel wit. Eén soort valt af. Nog twee mogelijkheden, Koereiger of Ralreiger? Ondanks het van mij afvliegen kon ik in het begin een beige kop / hals onderscheiden. Vervolgens liet de vogel zijn rug in het laag over het water schijnende zonlicht zien, een grote beige/bruine "sigaar". Meer details vielen er in ca. 1 minuut niet vast te stellen, maar m.i. voldoende om tot de conclusie van een Ralreiger te komen. Prima, om zo in de vroege ochtend met één van de vroegste waarnemingen van Ralreigers voor Nederland te beginnen.

Gert Huijzers

BRAAKBALLEN PLUIZEN 2004

Reeds vanaf 1994 worden van een flink aantal roestplaatsten van uilen de braakballen verzameld en geplozen. De vogelwerkgroep mag zich verheugen in een groeiend aantal belangstellenden die een bijdrage leveren aan het toch wel tijdrovende pluiz- en determinatiewerk. Hiervoor is dan ook een dankwoord op zijn plaats aan Rob Burgmans, Joke Boerlage, Martin Benard, Han Benard, Merijn en Jacovien van den Hoogenhof, Huub van den Hoogenhof, Dick van Houwelingen en Ronald in 't Veld.

In totaal werd in 2004 op 21 locaties materiaal verzameld. Opvallend hierbij is de trend die zich aftekent in de beschikbaarheid van materiaal van de Ransuil in tegenstelling tot de Kerkuil. Afgelopen jaar werden (slechts) 9 roestplaatsen van Ransuilen vastgesteld waar braakballen geraapt konden worden tegenover 11 van de Kerkuil en 1 van de Bosuil. Van de 11 Kerkuillocaties was in 9 gevallen sprake van het langer of korter verblijf van een Kerkuil in of nabij een door ons gehangen kast! Een vergelijk met andere jaren dringt zich op. In 2001 werden 15 Ransuil roestplekken gevonden tegenover toen nog slechts 3 Kerkuilen.

In totaal werden in 2004 1692 prooien gedetermineerd en nam het aandaal spitsmuizen in vergelijking met andere jaren fors toe. Om aan een droge opsomming van procenten en cijfers te ontkomen wordt verwezen naar de tabellen met de uitkomsten.

Enkele opvallende zaken wil ik toch echter niet onvermeld laten.

In 2004 werden slechts 2 Woelratten gevonden op het totale aantal van 1692 stuks. In 2003 bedroeg dit aantal 12 op 1665 gedetermineerde prooien en in 2002 14 op een totaal van 1736.

Ik had tot nu toe niet de indruk dat de populaties van de Woelrat onderhevig zijn aan sterke fluctuaties.

Door het toegenomen aantal Kerkuilen wordt het aantal gevonden spitsmuizen natuurlijk steeds groter. Toch bestaat ook bij de Kerkuil nog steeds het grootste aantal gevangen prooien uit woelmuizen (Veldmuis) iets minder dan de helft van de prooidieren zijn spitsmuizen, verdeeld over 3

Brakbal onderzoek Hoeksche Waard Ransuil, Bosuil 2004

Coördinaat Soort	ritselaar		schuring		nw.beijer maasdam		muisen		vaandrag everock.		strijen		etten		gieseler		Totaal soort
	094/422 Ransuil	092/416 Ransuil	082/424 Ransuil	087/422 Ransuil	085/416 Ransuil	094/418 Ransuil	063/423 Ransuil	098/417 Ransuil	097/418 Ransuil	094/415 Bosuil							
Veldmuis	40	91	84	67	55	61	57	34	6	2							497
Noordse woelmuis					9												9
Aardmuis		8															8
Rosse woelmuis		2															2
Woolrat									1								1
Bosmuis		25	15	19	25	30	13	14		9							150
Huismuis	1		2	1			1										5
Dwergmuis	5	4	2		5	1	2	2									21
Bruine rat		1	2		1	2		1									8
Bospittemuis		35															35
Huisspitsmuis		5															5
Dwergspitsmuis																	
Kever spec.																	
Vogel spec.		3			1	1		1									8
Spreeuw									1								1
Totaal			105	88	96	95	73	52	9	12							750

Totaal muizen 741
Totaal overig 9

Aantal prooidieren

Braakbalonderzoek Hoeksche Waard en Tiengemeten 2004 Kerkuil

Coördinaat Soort	hannes zande		ida		ora et i.		RWS 1		brabers		RWS 2		ABH 3		regt		gaal		los		Totaal soort
	086/413 Kerkuil	083/421 Kerkuil	082/417 Kerkuil	086/415 Kerkuil	083/425 Kerkuil	089/424 Kerkuil	087/418 Kerkuil	093/414 Kerkuil	101/418 Kerkuil	081/421 Kerkuil	081/419 Kerkuil	081/418 Kerkuil	081/421 Kerkuil	081/419 Kerkuil	081/418 Kerkuil	081/421 Kerkuil	081/419 Kerkuil	081/418 Kerkuil	081/421 Kerkuil	081/419 Kerkuil	
Veldmuis	23	123	48		80	35	15	35	25	16	19										419
Noordse woelmuis	14					4															18
Rosse woelmuis						3															3
Aardmuis	10					2															12
Woeirat	1																				1
Bosmuis	9	10	4	1	2	1	4	21		2	2										56
Huismuis		1				2				1											4
Dwergmuis	15	3			2	6		3	2												32
Brune rat		2	3			1															7
Bospitsmuis	70	22	8		13	5	1	19	3	7	6										154
Huisspitsmuis	7	77	7		3	70	24	1	6	20	10										225
Dwergspitsmuis	6	1				1															9
Kever spec.																					
Vogel spec.			1			1															2
Totaal	155	239	71	1	100	121	44	89	36	46	40										942

Totaal muizen 940
Totaal overig 2

Aantal prooidieren 942

soorten, n.l. Bos- Huis- en Dwergspitsmuis. Vooral de Huisspitsmuis, een beestje van rommelige boerderijen, lijkt het heel goed te doen in de Hoeksche Waard hetgeen overigens ook een landelijke trend is. In totaal werden 230 Huisspitsmuizen gevonden. Dat is opvallend want vogelsoorten van deze biotoop gaat het steeds minder goed. (Huismus, Ringmus, Steenuil)

De uitkomsten van de Ransuil verschillen dus in hoge mate van de Kerkuil. Ransuilen jagen v.n.l. op Veldmuizen en alleen in periodes van schaarste (Veldmuizenpopulaties pieken om de 3-4 jaren om vervolgens volledig in te zakken) schakelen ze het eerst over op Ware muizen. (Bosmuis) De uitkomsten in de Hoeksche waard wijken op dit punt niet af van de landelijke.

In 2004 bestond meer dan 2/3 van het totaal uit woelmuizen (lees vooral Veldmuizen) en een kleine 20 % uit Ware muizen. (Bos- en Dwergmuis) Een klein aandeel is weggelegd voor Spitsmuizen en overige soorten.

Als bijzonderheid kunnen voor 2004 de vondsten genoemd worden van Rosse woelmuis, Aardmuis en natuurlijk Noordse woelmuis. De laatste is in onze omgeving bepaald geen zeldzaamheid maar scoort landelijk gezien erg goed.

Janus Verkerk

BROEDVOGELS VAN HET OUDELAND VAN STRIJEN IN 2004

Onder deze titel bracht Mark Hoekstein (MS) een rapport uit met de resultaten van zijn in zomer 2004 gehouden broedvogelinventarisatie in het Oudeland van Strijen (OLS). MS, eigenaar van het in Goes gevestigde bureau 'Het Zeeuws Alternatief 2004', voerde deze inventarisatie uit in opdracht van Staatsbosbeheer, regio West-Brabant/Deltagebied. Om die reden werd niet de gehele polder onderzocht op broedvogels, maar uitsluitend het inmiddels circa 550 hectare metende reservaat, dat zich noord-zuid uitstrekt aan de oostzijde van het OLS, vanaf de Ritselaarsdijk in het noorden tot bijna aan de Weelse Dijk onder Strijen in het zuiden. Om tot een vergelijking te komen met de door leden van onze vogelwerkgroep in 1997 uitgevoerde broedvogelinventarisaties ten behoeve van 'Vogels van de Hoeksche Waard', werden uit die inventarisatie de resultaten gelicht van hetzelfde gedeelte van het OLS. MS gaf toestemming om ten behoeve van 'In Vogelvlucht' een samenvatting van zijn rapport te redigeren.

Zomer 2004 herbergde het reservaatgedeelte van het OLS 63 soorten broedvogels tegen 29 in 1997, meer dan een verdubbeling dus. Bij deze 63 bevinden zich overigens soorten die niet verder kwamen dan 'waargenomen in ogenschijnlijk geschikt biotoop', een lage broedcode dus. Bij die categorie bevinden zich Roerdomp, Kwartel en Kemphaan. Oorzaken van de opmerkelijke groei in de soortendiversiteit tijdens die 7 jaren zijn een verschil in aanpak van de inventarisatie, maar vooral in de ontwikkelingen die in het gebied zelf plaatsvonden. Immers, sinds 1997 werd het waterpeil verhoogd, langs de Keen werd het maaiveld verlaagd, werden laag gelegen percelen uit agrarisch gebruik genomen en ontwikkelde zich langs de Keen een moeras- annex ruigteareaal. Bij de soorten die zich tussen 1997 en 2004 in het OLS vestigden, vinden wij Grauwe en Canadese Gans, Brandgans, Buizerd, Waterral, Kluut en een hele reeks aan zangvogels, met name soorten van riet en ruigte. Alleen de Huismus verliet het OLS.

Van de 63 soorten bevinden zich niet minder dan 10 die opgenomen zijn op de in 1994 uitgekomen Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten. Dat zijn Roerdomp, Zomertaling, Patrijs, Kluut, Kemphaan, Grutto, Tureluur, Watersnip, Visdief en Rietzanger.

weidevogels

De aanwezigheid van weidevogels, onze nationale zorgenkinderen, geven in de eerste plaats het OLS grote betekenis. In tegenstelling tot veel andere plaatsen in dit land, deden ze het tussen 1997 en 2004 zeker niet gek. De Scholekster ging wat terug in aantal (van 46 naar 37 paren), maar Kievit, Grutto en Tureluur boekten winst. De Kievit ging van 118 paren in 1997 naar 158 paren in 2004, de Grutto van 78 paren naar 134 en de Tureluur van 18 naar 63 paren. Auteur herinnert zich de tijd dat het in het OLS tevergeefs speuren was naar Tureluurs. En dan 134 paren Grutto's! Herinnert u zich de in 2002 uitgebrachte 'Gruttokaart van Nederland' die indiceerde dat de Hoeksche Waard grutteloos zou zijn. Buiten de Grutto onderscheidt men vijf kritische soorten die door in een bepaald veenweidegebied te broeden, dit gebied de status van buitengewoon waardevol geven. Welnu, deze zijn alle vijf in het OLS te vinden: de Slobeend (van 53 naar 102), Tureluur, Watersnip (van 1 naar 3) en de Veldleeuwerik (van 114 in 1997 naar 104 in 2004).

beheer

Ook al door de succesvol broedende Steltkluut en de 9 (!) territoria van Bruine Kiekendieven zijn er redenen tot tevredenheid over de gang van zaken in het OLS. Desalniettemin plaatst MS kritische kanttekeningen bij het in het reservaat gevoerde beheer. De kritiek spitst zich toe op het beleid ten aanzien van de natuurontwikkelingszone (opsnoeien van bomen tijdens de broedtijd, waaronder een boom naast een nest van een Bruine Kiekendief!), het poten van wilgenstekken in de bewuste zone, het waterbeheer, het inscharen van vee in Noord op een tijdstip dat daar overal nesten liggen, het slootkantenbeheer en vooral ook de algemene gang van zaken in de natuurontwikkelingszone, waardoor predatoren via deze zone tot diep in het OLS kunnen penetreren. Op de in het rapport opgenomen stippenkaarten valt zonneklaar te zien dat een soort als de Grutto met zijn nest uit de buurt blijft van die natuurontwikkelingszone. Met andere woorden, de komst van die strook heeft het broedareaal in het OLS van onder andere de Grutto aanzienlijk doen afnemen, een ontwikkeling die in dit land bepaald niet alleen daar valt te zien. In het onlangs verschenen, alleszins lezenswaardige boek 'Grondrecht voor de Grutto' valt over het onderwerp dichtslibben van open ruimtes in relatie tot Grutto's -- en speciaal ten aanzien van predatie -- veel boeiends en verontrustends te lezen.

ganzen

Hoewel in 1997 geen enkele en zomer 2004 in het OLS 42 paren ganzen broedden, verdeeld over 4 soorten, waarbij 25 (!) paren Canadese Ganzen, denken wij bij het OLS allereerst aan de in de polder overwinterende ganzen, aanwezig van eind-september tot eind-maart. Weliswaar buiten dit onderwerp, maar in hoge mate te maken met 'beheer', is de vraag of Staatsbosbeheer bij haar regie over het reservaat wel het juiste beheer dicteert om de ganzen optimaal onderdak te bieden. Met de komst in dit land van een nieuw ganzenbeleid, dat voorziet in opvanggebieden waarbij buiten deze gebieden verjaging inclusief bejaging kan plaatshebben, rust op de beheerders van ganzenopvanggebieden een speciale verantwoording. Zij zullen zich moeten inspannen om de ganzen binnen de grenzen van het opvanggebied te houden. Het verbaast niet dat het OLS als zodanig is aangewezen.

Echter, nadat de verruiging op delen van het Oost-Oudeland (het blok omgeven door de Molenweg, Vlaamsche Weg en Waleweg), en het blok ten zuiden daarvan, omgeven door de Waleweg, Kreupel Weg en Bovenweg al enige tijd zorgen baart, leek najaar 2004 de situatie danig verslechtert, met name ten aanzien van het blok ten zuiden van de Waleweg. Tot in ieder geval in december toonde dit laatste blok zeer verruigd, met uitsluitend bruinige vegetatie. Voorheen populair bij de ganzen, lieten ze najaar 2004 dit deel van het OLS categorisch links liggen. Het kan niet anders dan dat deze situatie voortkomt uit een onjuist maaien annex begrazingsbeleid. Op diverse niveaus, waaronder via Hoeksche Waards Landschap, is deze kwestie bij SBB aan de orde gesteld.

GLO

Literatuur:

Hettema, H. 2004. Grondrecht voor de Grutto. Meppel.

Hoekstein, M. 2004. Broedvogels van het Oude Land van Strijen in 2004. Inventarisatierapport Het Zeeuws Alternatief 2004. Goes.

Osieck, E.R. & Hustings, F. 1994. Rode lijst van bedreigde soorten en blauwe lijst van belangrijke soorten in Nederland. (Technisch Rapport Vogelbescherming 12), Vogelbescherming Nederland, Zeist.

Voslamber, B., van Winden, E. & Koffijberg, K. 2004. Atlas van ganzen, zwanen en Smienten in Nederland. SOVON-onderzoeksrapport 2004/08. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Vogelbescherming Nederland. 2004. Nederlandse wetlands. Vogel- en natuurbescherming 2001-2003.

BROEDVOGELTELLING HOEKSCHÉ WAARD 2004

Door gebrek aan tijd en enige gegevens hieronder een voorlopige uitdraai van de resultaten van de broedvogeltelling in de Hoeksche Waard van 2004, verzameld door Arie van der Linden.

14
Broedvogels Hoeksche Waard 2004:

Gebieden:	SU	GK polder	GK rietg.	Zeeh plt	GG	KS	BZ	WOP	OvS res.		Diver- sen	Totaal Hwrd	Vent jager	Tien- gem.
Dodaars	1											1		
Fuut			1		5	7		3	10			26		
Aalscholver													63	
Roerdomp									1			1		X
Kleine zilverreiger														
Blauwe reiger					41		1				34	76		
Knobbelzwaan		3				2		4	17			26		
Zwarte zwaan														
Kolgans														
Grauwe gans			4	27	1	72			11		4	119		
Soepgans		1				5						6		
Canadese gans						2			25		9	36		
Brandgans						3			1			4		
Nijlgans		1		1	1	6	1		5			15		
Bergeend	17		1	1	1	20	1		6			47		
Smient									1			1		
Krakeend	1	2	1	2	7	22	5	4	64			108		
Wintertaling						1			2			3		
Wilde eend	25	23	4	5	71	132	8	20	414			702		
Soepeend		5			1							6		
Zomertaling	1					4		1	2		1	9		
Slobeend	2	15			9	30		5	102			163		
Tafeleend					1							1		
Kuifeend	14	12			6	22	6	8	67			135		
Middelste zaagbek						4						4		
Bruine kiekendief			2	2	3	6			9		7	29		
Blauwe kiekendief														
Havik			1			2	1				6	10	1	1
Spurwen	1					1	1				11	13		
Buizerd			2	1	1	1	1		1		32	39		
Torenvalk	1						1				14	16		
Boomvalk											4	4		
Slechtvalk													1 terr.	
Patrijs	1								2		72	75		
Kwartel									2		5	7		
Fazant	2	2	3	3	5	22	11	1	41			90		
Waterral			4		1				2		2	9		
Porseleinhoen														
Kwartelkoning														
Waterhoen	10		2		5	2	3	4	6			32		
Meerkoet	21	34	3	2	19	35	7	31	163			315		
Scholekster	4	5			4	27	1	6	37			84		
Stelkluut									1			1		
Kluut	9								11		50	70	139	
Kleine plevier	4						1		2		7	14	5	
Bontbekplevier													1	
Strandplevier													4	
Kievit	8	15			13	249		4	158			447		
Kemphaan									2			2		
Watersnip									3			3		
Grutto		36				93			134			263		
Wulp														
Tureluur	1	5				75			63			144		
Zwartkopmeeuw													39	
Kokmeeuw													160	
Stommeeuw														
Kleine mantelmeeuw													54	
Zilvermeeuw									2			38		
Grote mantelmeeuw														
Visdief									3			3	193	
Dwergstem													51	
Zwarte stem													1	
Holenduif	5	6		1	1	1	1		4			19		
Houtduif	17	2	1	2	7	9	9		3			50		
Turkse tortel	1				1			1	1			4		
Zomertortel	2				1	1	2					6		
Koekoek			1	2	2	3	2	4	4			18		
Kerkuil											3	3		1
Steenuil											27	27		
Bosuil			1	1			1		1		6	12		
Ransuil							1				25	26		1
Gierzwaluw														

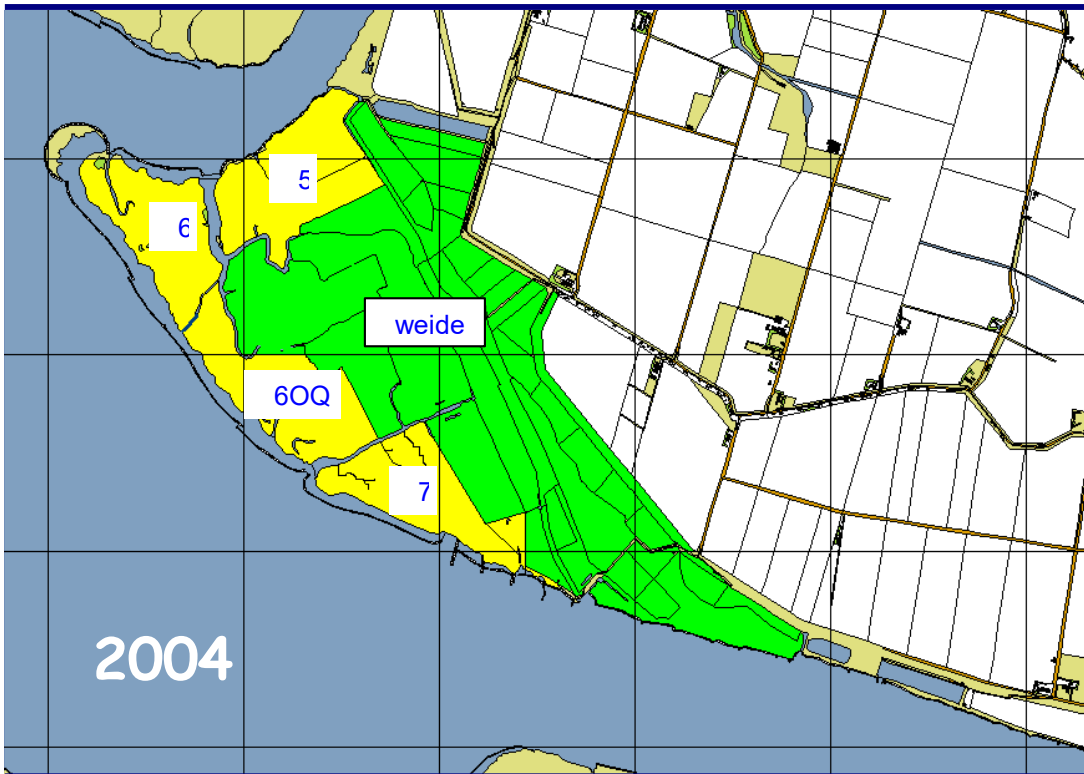
Gebieden:	SU	GK polder	GK rietg.	Zeeh plt	GG	KS	BZ	WOP	OvS res.	Diver- sen	Totaal Hwrd	Vent jager	Tien- gem.
IJsvogel	1		1	1			2			10	15		
Groene specht			1		1		1				3		
Grote bonte specht		1	1	3		1	5				11		
Kleine bonte specht				1						2	3		
Veldleeuwerik					5	41		3	104		153		
Oeverzwaluw						13				141	154		
Boerenzwaluw					3	2			5		10		
Huizwaluw					4					1078	1082		
Graspieper	2	13			3	25		2	96		141		
Gele kwikstaart	5	1			3	6		2	13		30		
Witte kwikstaart	5				2	3	1		4		15		
Winterkoning	7	2	10	51	14	58	42	3	10		197		
Heggemus	1	2	2	11	4	47	10				77		
Roodborst				1	1		13				15		
Nachtegaal				12		1				2	15	5	
Blauwborst		2	9		10	63	4	33	37		158		
Zwarte roodstaart	4				1						5		
Gekraagde roodstaart				4			1				5		
Roodborsttapuit										4	4		
Tapuit													
Mereel	14	4	6	7	7	17	26		3		84		
Zanglijster	2	1	1	5	2	5	9				25		
Grote lijster													
Sprinkhaanzanger			1	3	3	12			8		27		
Snor			4					2			6		
Rietzanger		9	12		26	135		43	77		302		
Bosrietzanger		1	3	28	15	76	10	2	102		237		
Kleine karekiet	6		13	14	46	84	7	98	124		392		
Grote karekiet													
Spotvogel				1	1				1		3		
Braamsluiper				1		1					2		
Grasmus	3	1	2	11	4	28	11		9		69		
Tuinfluits	2		3	19	6	24	12		4		70		
Zwartkop	4	3	3	20	4	8	23				65		
Tijfjaf	8	3	9	27	7	42	21		1		118		
Fitis	1	1	5	41	10	97	12	2	21		190		
Grauwe vliegenvanger		1		3							4		
Baardmannetje			5			2					7		
Staartmees	2		1	2	1		3			5	14		
Matkop				5		1	5				11		
Pimpelmees	3	2	3	6	3		9				26		
Koolmees	4	3	3	14	6	1	11		1		43		
Boomkruiper				7			3				10		
Wielewaal													
Gaal	1	1		1			5		1		9		
Ekster	1	1	1		1	1	3		1		9		
Kauw					1						1		
Zwarte kraai	1		1	1	3	3	5		4		18		
Spreeuw				1	3		2		3		9		
Huismus					2						2		
Ringmus									2		2		
Vink	2			7	5	1	7				22		
Groenling				2	3		1				6		
Putter	1	2	1	1	2	3			1		11		
Kneu	2	3	5		1	12			5		28		
Rietgors	1	2	17	3	19	52	2	35	85		216		

Bij opgaven van b.v. 2 - 4 is vermeld 3 ex. (naar boven afgerond)   Cursief = waarschijnlijk
 SU: Suiker Unie gondberging en putten langs Oude Maas   WOP: natuurontwikkeling Waterschap
 GK: Groot Koninkrijk: polder / van rietgors alleen deel Natuurmonumenten (enkele soorten gehele gebied)
 Zeeh plt: Zeehondenplaat   GG: Groote Gat e.o.   KS: Korendijkse Slikken
 BZ: Buitenzomerlanden, Heinenoord   OvS (res.) = Oudeland van Strijen (reservaat)
 Ventjagersplaten X: gebreed maar juiste aantallen (nog) niet bekend

Broedvogels van de Korendijsche Slikken 2004.

In 2004 is de Korendijsche Slikken wederom gebiedsdekkend geteld. Dank aan de tellers: Rob Burgmans (5), Anton Giljam (weide), Paul Groeneweg 6 & 6OQ), Bart Huijzers en Gert Huijzers (7). Gegevens van 1969 zijn van Gerard Ouweeneel en Henk van der Weijden.

Figuur 1: Korendijsche Slikken; geel is riet /ruigte en groen is weide.

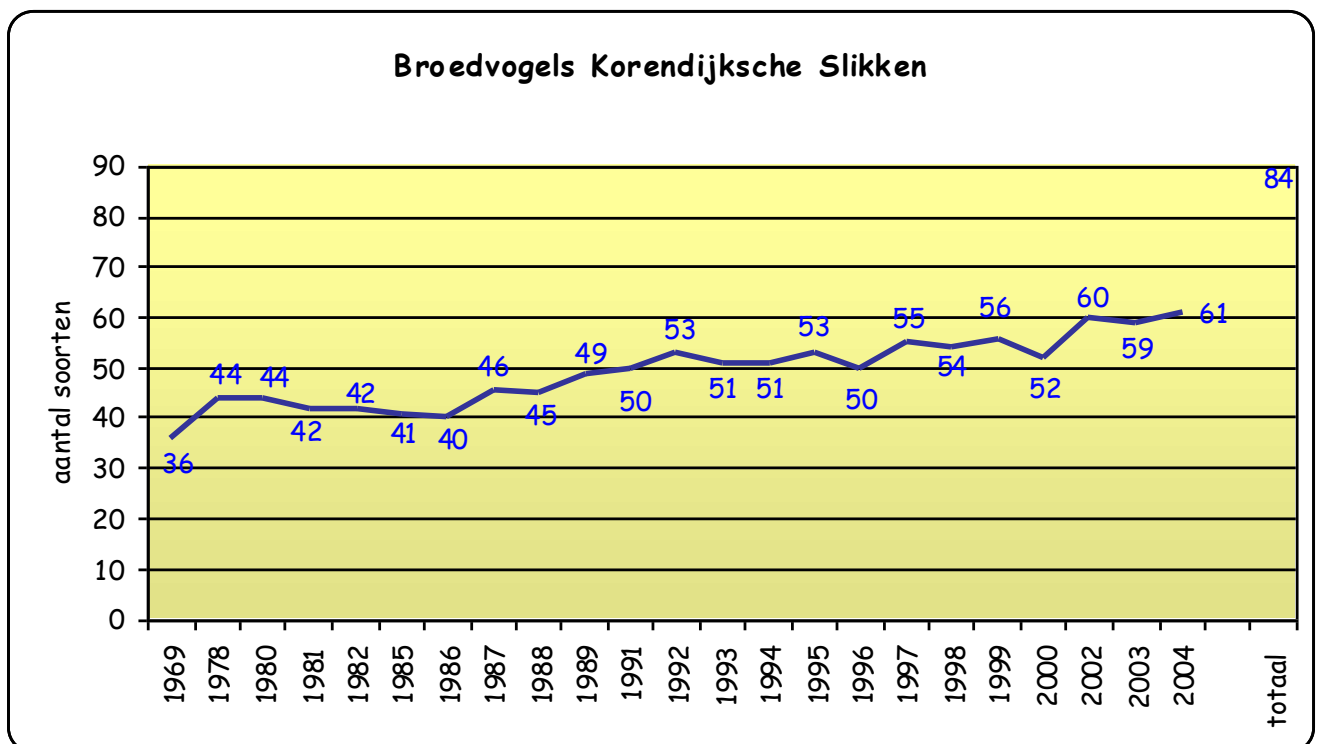

Tabel 1: Broedvogelsoorten met aantal paren / territoria.

Fuut	7	Scholekster	27	Tuinfluit	24
Knobbelzwaan	2	Kievit	249	Zwartkop	8
Soep- / Boerengans	5	Tureluur	75	Braamsluiper	1
Grauwe Gans	72	Grutto	93	Grasmus	28
Grote Canadese Gans	2	Holenduif	1	Rietzanger	135
Brandgans	3	Houtduif	9	Sprinkhaanzanger	12
Bergeend	20	Zomertortel	1	Kleine Karekiet	84
Nijlgans	6	Koekoek	3	Bosrietzanger	76
Wilde Eend	132	Grote Bonte Specht	1	Fitis	97
Krakeend	22	Veldleeuwerik	41	Tjiftjaf	42
Slobeend	30	Oeverzwaluw	13	Koolmees	1
Wintertaling	1	Boerenzwaluw	2	Matkop	1
Zomertaling	4	Graspieper	25	Baardman	2
Kuifeend	22	Witte Kwikstaart	3	Ekster	1
Middelste Zaagbek	3-4	Gele Kwikstaart	6	Zwarte Kraai	3
Bruine Kiekendief	6	Winterkoning	58	Vink	1
Buizerd	1	Heggenmus	47	Kneu	12
Havik	2	Nachtegaal	1	Putter	3
Fazant	22	Blauwborst	63	Rietgors	52
Waterhoen	2	Zanglijster	5		
Meerkoet	35	Merel	17		

Hieronder in samengevatte vorm de belangrijkste feiten.

- In totaal werden 61 broedvogelsoorten vastgesteld, met in totaal 1723 paren / territoria.
- Geheel nieuw als broedvogel: Brandgans en Nachtegaal. Soep- / boerengans werd in voorgaande jaren niet geteld en nu voor het eerst opgevoerd.
- Terug in 2004: Zomertaling, Zomertortel en Vink.
- In 2004 niet als broedvogel vastgesteld: Patrijs, Waterral, Roodborst, Spotvogel en Gaai
- Het totaal aantal broedvogelsoorten is nu 84, over de periode 1969 – 2004.

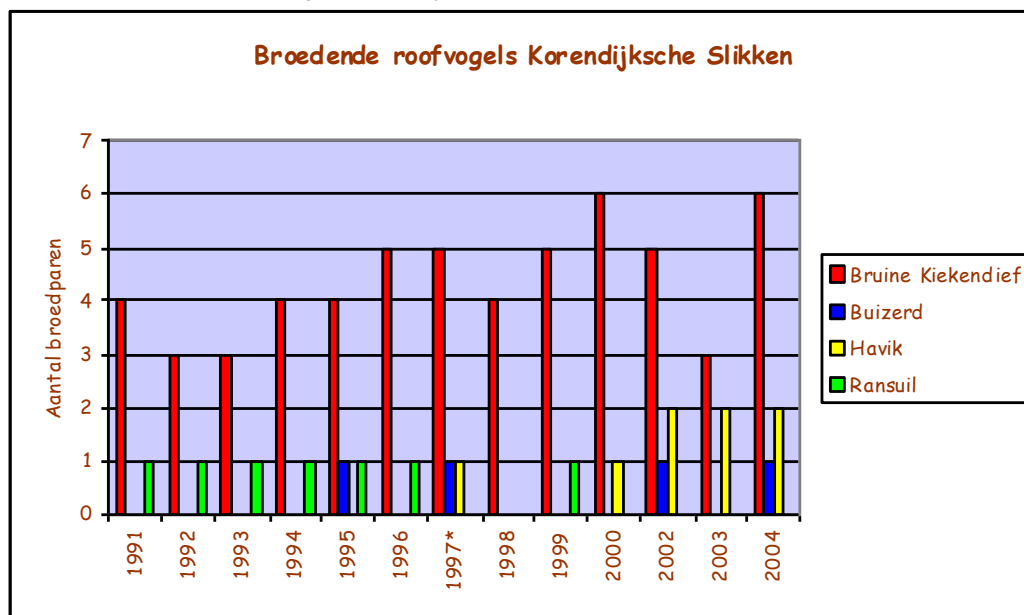

Bijzonderheden op soortniveau.

- **Grauwe Gans.**
Het aantal succesvolle paren stijgt per jaar bijzonder sterk. In totaal komen we nu op 72 paar uit, maar in werkelijkheid zal dit de 100 paar benaderen. Ze broeden dikwijls op de moeilijk toegankelijke en beloofbare afgestorven resten van Wilgenroosje, Gulden Roede en Leverkruid. Verbluffend hoe de jongen over vele tientallen meters hier doorheen naar het water worden geloodst. Op 6 mei registreerde de auteur om en nabij het eigen telgebied 91 paar met jongen. Er mag vanuit worden gegaan dat er regelmatig uitwisseling plaatsvindt tussen de aangrenzende gebieden, de Blanke Slikken en de Beninger Slikken.
- **Brandgans.**
In de afgelopen jaren werden al regelmatig alarmerende paren waargenomen, maar nu voor het eerst zijn er 3 broedparen vastgesteld op 5. Dat jonge Brandganzen van een enkele dag oud al forse afstanden en golven kunnen overbruggen (med. Henk van der Jeugd) blijkt wel uit de vele paren die aan de westelijke zijde in het gebied komen foerageren. In bijna alle gevallen zal het hier gaan om broedparen van de Slijkplaat en Beninger Slikken.

- Eenden.
Voor de Krakeend, Slobeend, en Zomertaling is er na een paar jaar van dalen weer een lichte opwaartse lijn, voor de Zomertaling zelfs een zeer sterke (1 -> 4). Daarentegen sterke terugval bij de Wilde Eend en Kuifeend. Of er een relatie bestaat tussen de terugval van de eenden in de laatste jaren en de roofvogelstand is niet duidelijk, maar ook niet uit te sluiten.
- Roofvogels.
De roofvogels doen het goed (grafiek 1). De Bruine Kiekendief van 3 naar 6 paar, 2 paar Haviken en 1 Buizerdpaar. Enige verbazing was er bij de waarnemer op 7 toen hij op nog geen afstand van 200 meter een broedpaar van de Buizerd, Bruine Kiekendief en Havik vaststelde. De onderlinge afstand tussen Havik en Bruine Kiekendief was nog geen 60 meter.
- Ransuil.
Ransuil komt de laatste jaren helemaal niet meer tot broeden. Sterker nog, de soort wordt slechts bij uitzondering nog gezien. Kijkend naar de grafiek, lijkt hier wel een relatie met de Havik. Als de Havik er is als broedvogel, dan laat de Ransuil het afweten (grafiek 1).

Grafiek 1: Broedende roofvogels Korendijksche Slikken.

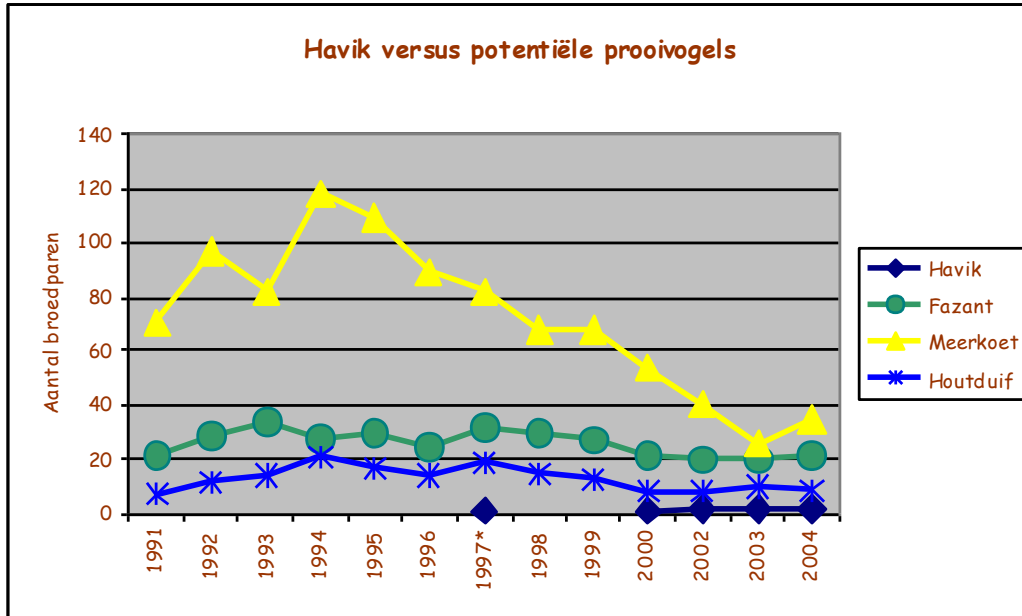

- Meerkoet.
Over de laatste drie jaar gerekend is er weinig verschil opgetreden, ondanks een dip in 2003. Over een langere periode is wel degelijk sprake van een fors verval, met een piek van 115> paar in 1994. Zoals in de meeste gevallen is het zoeken naar een oorzaak meestal bijzonder lastig en niet snel te bewijzen. In de grafiek op de volgende bladzijde wordt een relatie gelegd met de Havik.
- Houtduif en Fazant.
Dit geldt niet alleen voor de Meerkoet, maar ook voor ander potentieel Havikenvoedsel als Houtduif en Fazant, waar de cijfers minder duidelijk spreken. Wat wel opvalt is dat beide soorten, ondanks uitbreiding van bosschages niet toenemen.
- Holenduif.
Het vermelden waard is dat de Holenduif op 7 tussen de rotsblokken van de oeververdediging tot broeden komt.

Weidevogels.

Ondanks de nadrukkelijke aanwezigheid van de roofvogels, waar ook de Blauwe Reiger in het geval de weidevogels toegerekend mag worden, doen alle weidevogels het goed in 2004. Scholekster, Kievit, Tureluur en Grutto kwamen tot bijna gelijke of zelfs betere scores dan in 2003.

- Grafiek 2: Havik versus potentiële proovogels (1).

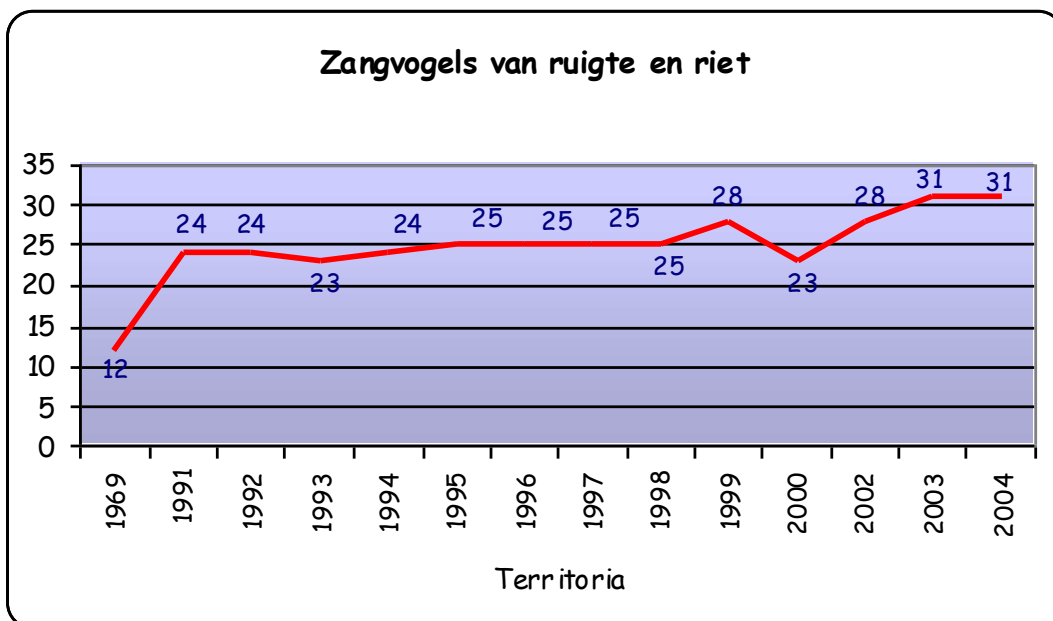

- Veldleeuwerik en Graspieper.
Gezien de terugloop over de diverse jaren lijken beide soorten ondanks de enkele tientallen territoria steeds meer in de categorie kwetsbaar te vallen. Weliswaar een stijging naar 41 paar voor de Veldleeuwerik, maar toch minder duidelijk in het veld te horen. De Graspieper viel echter naar het laagste peil ooit met 25 paar.

Zangvogels.

Bij de zangvogels zijn er geen opzienbarende schommelingen, dan dat de soorten van de open/halfopen vegetatie (Blauwborst) langzaam afnemen, terwijl de soorten van parkachtige landschappen zich vestigen en / of uitbreiden.

Grafiek 3: Zangvogels van ruigte en riet over 1969 t/m 2004.

VERSLAG NAJAARSBIJENKOMST VOGELWERKGROEP HOEKSCHE WAARD 28.10.04 OP KLEIN PROFIJT

Welkom

Janus Verkerk heet de 41 aanwezigen welkom, in het bijzonder de nieuwe leden Annemarie Born, Willem Eerland, Raymond Taal, Eef van der Sluis en Hans Westerlaken, en de speciale gast Peter Milders, secretaris van SOVON. Hij deelt tevens mee dat Henk van Leenen bedankt heeft als lid.

Mededelingen

- De website van het HWL (www.hwl.nl) is nieuw leven ingeblazen en ziet er goed uit. Er is ook een rubriek 'vogelwaarnemingen' waar al redelijk veel gebruik van wordt gemaakt.
- Het regionaal vogelaarsoverleg is eveneens herboren na inspanningen van Arie v.d. Heiden. Onder andere is de ganzenproblematiek aan de orde geweest en de geluidsschermen langs de HSL
- In Strijen en Oud-Beijerland lopen thans vogelcursussen, welke op een grote belangstelling kunnen bogen. Voor beide cursussen zijn al meer dan twintig deelnemers ingeschreven. De cursisten (SSS en SSO) zijn uitgenodigd voor de ganzenexcursie van de vogelwerkgroep op 8 januari 2005.
- De SOVON-dag dit jaar op zaterdag 27.11. Er is weer een interessant programma
- Met veel vrijwilligers is het afgelopen broedseizoen weer het wel en wee van de Slechtvalken bij de Haringvlietbrug gevolgd. Hoewel de valken al twee jaar op en af vliegen naar de door Leen v/d Linden getimmerde nestkast werden geen jongen gezien. Volgend jaar beter?
- Ronald heeft op de Esscheplaat het eerste nest van de Kleine Bonte Specht in de Hoeksche Waard gevonden. In totaal werden 4 broedparen van de soort vastgesteld, alle omgeving Esscheplaat/Zeehondenplaat.
- Op de Korendijkse Slikken werden door Rob de eerste 3 broedparen van de Brandgans in de Hoeksche Waard vastgesteld.

Patrijzen

Martin Benard geeft een presentatie van het onderzoek naar Patrijzen van dit vroege voorjaar. Vijftig waarnemers, behalve vogelwerkgroepleden ook particulieren die hebben gereageerd op oproepen in de nieuwsbrief HWL en Het Kompas, waren samen goed voor 175 meldingen.

Op grond van deze gegevens wordt de winterpopulatie geschat op max. 200 exemplaren. De gemiddelde groeps grootte ligt met 6,4 zelfs boven die van patrijzenbolwerk Zeeuws Vlaanderen in 1994 en 1998. De broedvogelpopulatie wordt op max. 75 paar geschat. Opvallend is dat voor half februari uitsluitend groepen werden gemeld en na die tijd louter paren. Een uitgebreid verslag van het onderzoek zal worden gepubliceerd in 'In Vogelvlucht'.

Ganzensymposium Piershil

Gerard heeft dit symposium bezocht. De geschetste problemen zijn reëel en er werden verstandige dingen gezegd. Onder de sprekers was ook Minister Veerman van LNV.

De voornaamste items waren 1) de zomerganzen en 2) wat gaat er gebeuren met de jacht op ander wild in de zog. ganzengedoooggebieden.

Verder wordt de toename van Soepganzen, Canadese ganzen en Nijlganzen als een groot probleem gezien.

Zoals bekend moet per 1 oktober 2004 80.000 ha. worden ingericht als ganzengedoooggebied.

Hiervan is op dit moment nog maar 55.000 ha. aangewezen, hieronder ook landbouwgronden. Natuurbeschermers hebben overigens aangegeven dat minimaal 150.000 ha benodigd is.

Wat betreft punt 2) is o.a. bepaald dat tot 12:00 uur niet op ander wild mag worden geschoten en na 12:00 uur een afstand van minimaal 500 meter van de foeragerende ganzen moet worden betracht.

Daar de nieuwe wetgeving erg onduidelijk is, is een interim-periode afgesproken en de ingangsdatum met een jaar uitgesteld. Intussen is het nu aan de terreinbeherende instanties om de foerageergebieden voor de ganzen in te richten. .

Kerkuilen

Er hangen thans ca 40 kerkuilnestkasten in de Hoeksche Waard. In 2000 kenden we het 1^e broedgeval in de Hoeksche Waard (Piershil). Na 2002 met 2 broedgevallen, zijn in 2003 geen broedgevallen geconstateerd.

In 2004 kwamen op 4 plaatsen Kerkuilen tot broeden, waarvan 3 broedsels uitvlogen met totaal 13 jongen. Een broedsel werd vroegtijdig verlaten.

Op Tiengemeten bleken de jongen om mysterieuze redenen verdwenen, mogelijk vielen deze ten prooi aan de 'uilenhype' Door ringer Adrie v.d. Heiden zijn tenslotte 8 Kerkuilen geringd.

Huiszwaluwen

Zwaluwcoördinator Hans Willemsen heeft goed nieuws te melden. Het afgelopen jaar is dan eindelijk de neergaande lijn omgebogen. Na een dieptepunt in 2002 (820 bewoonde nesten), klimmen we via 2003 (839 nesten) in 2004 uit het dal (1082 nesten), een stijging van maar liefst 250 nesten, een toename welke vooral een gevolg is van de groei van de bestaande kolonies. De tendens is een duidelijke afname in het noordelijk deel, en een flinke toename in het zuidelijk deel.

Ronald stelt een vraag over het tijdstip dat de huiszwaluwen moeten worden geteld, waarbij twijfel rijst of de door SOVON gehanteerde optimale telperiode niet te laat is. Broedsels blijken eind juli al te zijn uitgevlogen. Door late vestigingen moet ook niet te vroeg worden geteld. Half juli lijkt geschikt, twee tellingen is vermoedelijk beter.

Oeverzwaluwen

Van deze Rode Lijstsoort zijn dit jaar 154 nesten in de Hoeksche Waard geteld. In de grotendeels afgebroken HSL kolonie te Mookhoek kwamen toch nog 102 paar tot broeden. Suikerunie Puttershoek had 34 broedparen, De Put bij Goudswaard 15 en het strandje bij de Haringvlietbrug 3 paar.

Wintertellingen

Sedert enkele jaren verzamelt en coördineert Arie van der Linden alle vogeltellingen in ons werkgebied. Hij doet nu verslag van de tellingen van afgelopen winter. Deze kende weinig vorst. Ook waren er weinig oogstresten, een belangrijke voedselbron voor o.a. ganzen.

In januari werden 56.500 vogels geteld, inclusief de ganzen en in maart 32.000 vogels.

In januari zijn 35.000 ganzen geteld, waarvan 23.500 Brandganzen. In het Oudeland nemen de ganzen nog steeds toe. De zeldzame Dwerggans was de afgelopen winter met max. 44 exemplaren in het Oudeland aanwezig. Gevoegd bij de 18 exemplaren op de Korendijkse Slikken waren destijds 62 van deze zeldzame vogels in de Hoeksche Waard aanwezig. Andere leuke waarnemingen in kleine aantallen zijn Rotgans, Roodhalsgans, Kleine Zwaan en Wilde Zwaan.

Het aantal exoten neemt hard toe. In oktober zijn 390 Soepganzen, 600 Nijlganzen en een kleine 400 Canadese ganzen (voornamelijk) in het westen van de Hoeksche Waard geteld.

Niet onvermeld mag blijven het jaarlijkse bezoek dat de Zeearend aan de Hoeksche Waard brengt. Ook thans is de soort sinds oktober weer op de Korendijkse Slikken present.

Tenslotte doet Arie nog een beroep op de tellers om de gegevens van het afgelopen broedseizoen aan hem door te sturen.

Joke vraagt zich af of de gebieden, welke in de wintermaanden op watervogels worden geteld, nu ook in september en april moeten worden geteld, nu Rob Strucker gestopt is met de coördinatie van deze tellingen in het Oude Maasgebied. E.e.a. op verzoek van SOVON.

West telt gewoon van oktober tot maart, voor dit gebied lijkt het niet nodig de telling uit te breiden.

Steenuilen

Janus kondigt een integrale steenuilentelling in 2005 aan. In West zal Martin dit coördineren, Joke doet dit in Noord en Janus in Oost met veldwerk van Menno. Piet van Geemert zal worden benaderd voor het zuidelijk deel. Richtlijnen komen van STONE (Steenuilen Onderzoek Nederland), dit alles in het kader van een dekkende inventarisatie van Zuid-Holland.

Brandganzen/kleurringen

Peter de Barse vestigt de aandacht op een project van Henk van der Jeugd. Op de Hellegatsplaten zijn de afgelopen zomer Brandganzen voorzien van pootringen in diverse kleuren. Ook werden in 2004 5000 Brandganzen in Rusland gevangen en gedeeltelijk geringd. Waarnemingen van deze codes, liefst voorzien van de mededeling juv. of adult graag per mail melden aan Peter (pdebase@westbrabant.net) of direct aan Henk (henk.vanderjeugd@ukgateway.net). De lokale vogels dragen aan de linkerpoot een mintgroene ring en aan de rechter een gele ring. Vragen waar het antwoord op gevonden moet worden zijn o.a. 'Waar blijven de Brandganzen die bij ons broeden en waar komen de ganzen vandaan welke bij ons overwinteren.'

WOP/locaties

Namens Cees Mesker vraagt Janus de tellers van de WOP/locaties de gegevens van het afgelopen seizoen z.s.m. naar Cees op te sturen.

IJsvogels

Janus Verkerk geeft een korte presentatie over broedgevallen van IJsvogels in de Hoeksche Waard. Maar liefst 14 paartjes hebben dit jaar bij ons gebroed. Er waren 12 nestvondsten, waarbij het accent op het oostelijk deel van de Hoeksche Waard ligt. IJsvogels blijken voor hun nest een voorkeur te hebben voor wortelkluiten van omgevallen bomen. Ook zijn nesten aangetroffen in steile oevers, waarbij soms al met slootkanten van enkele decimeters genoeg wordt genomen. Hierna volgen nog een aantal unieke dia's van IJsvogels, in de buurt van het nest en met prooi (Baars, kikker!) in de snavel.

In de pauze worden de roofvogeltelformulieren uitgedeeld, alsmede het najaarsnummer van ons orgaan 'In Vogelvlucht'.

Na de pauze geeft Piet Bronder ons nog een indruk van een reis naar IJsland. Met prachtige dia's van fenomenale landschappen en vogelsoorten als Grauwe Franjepoot, Drieteenmeeuw, Papegaaiduiker en Kleine Rietgans wordt deze goed bezochte avond in stijl afgesloten.

Frank van Gessele

MEDEDELINGEN

- De najaarsvergadering zal gehouden worden op donderdag 27 oktober 2005.
- Kopij aanleveren voor 1 oktober 2005 bij **Joke Boerlage**.

INHOUDSOPGAVE

IV 12		IN VOGELVLUCHT no 12, maart 2005			
IV 12- 1	Redactie	Ten geleide			
IV 12- 1	Ouweneel, G.L.	Incidenteel broedende Blauwe Reigers langs de Oude Maas	Mededeling	Hoeksche Waard	Blauwe Reiger
IV 12- 1	Ouweneel, G.L.	Wie heeft belangstelling voor de functie wetlandwacht?	Oproep	Hoeksche Waard	
IV 12- 2	Huijzers, G.	Finny	Melding		Dwerggans
IV 12- 3	Ouweneel, G.L.	Als gevolg van maatregel Waterschap broedplaats Boerenzwaluwen exit.	Melding	Hoeksche Waard	Boerenzwaluw
IV 12- 3	Benard, M.	Vierde HWL-vogeldag op zaterdag 1 oktober 2005	Mededeling	Hoeksche Waard	
IV 12- 4	Linden, A. van der Verkerk, J.	Roofvogeltelling januari 2005	Verslag	Hoeksche Waard	Roofvogels

IV 12- 8	Horst, R. ter	Grutto's in de Hoeksche Waard	Vraag	Hoeksche Waard	Grutto
IV 12- 8	Horst, R. ter Ouwens, L.	BMP "Groote Gat e.o."2004 (plotnr. 0148}	Verslag	Groote Gat	Broedvogels
IV 12- 13	Benard, M.	Patrijzenstand stabiliseerd zich?	Onderzoek	Hoeksche Waard	Patrijs
IV 12- 17	Huijzers, G.	Dubbelvroeg waarneming van Ralreiger	Melding	Hoeksche Waard	Ralreiger
IV 12- 17	Verkerk, J.	Braakballen pluizen	Verslag	Hoeksche Waard	Uilen
IV 12- 20	Ouweneel, G.L.	Broedvogels van het Oude Land van Strijen in 2004	Beschouwing	Oude Land van Strijen	Broedvogels
IV 12- 21	Linden, A. van der	Broedvogeltelling Hoeksche Waard 2004	Verslag	Hoeksche Waard	Broedvogels
IV 12- 24	Huijzers, G.	Broedvogels van de Korendijksche Slikken 2004	Verslag	Korendijksche Slikken	Broedvogels
IV 12- 28	Gessele, F. van	Verslag najaarsbijeenkomst Vogelwerk- groep Hoeksche Waard 28-10-2004	Verslag		
IV 12- 29		Mededelingen			